

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Penitenciární péče

**PRÁCE JAKO VÝZNAMNÝ FAKTOR PŘI
REINTEGRACI ODSOUZENÝCH
WORK AS AN IMPORTANT FACTOR
REINTEGRATION CONVICTS IN**

Bakalářská práce: 08-FP-KSS- 4014

Autor:

Petr Jurkulák

Podpis:

Adresa:

Alexandrovská 2453

47106 Česká Lípa 6

Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk Kovařík

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
79	13	0	4	34	1 + 1 CD

V Liberci dne: 15.4.2009

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:

Petr Jurkulák

Adresa:

Alexandrovská 2453, 470 06 Česká Lípa

Studijní program:

Sociální práce

Studijní obor:

Penitenciární péče

Kód oboru:

7502R023

Název práce:

PRÁCE JAKO VÝZNAMNÝ FAKTOR PŘI
REINTEGRACI ODSOUZENÝCH

Název práce v angličtině:

WORK AS AN IMPORTANT FACTOR WHEN
RESOCIALITING OF CONVICTS

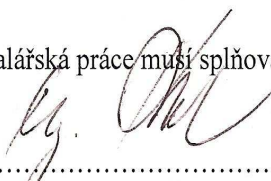
Vedoucí práce:

Mgr. Zdeněk Kovařík

Termín odevzdání práce:

15. 04. 2009

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Petr Jurkulák

Datum: 28. 02. 2008

Podpis studenta:

Cíl práce:

Analýza postojů odsouzených k práci ve věznici Stráž pod Ralskem.

Základní literatura:

- JANEK, M. *Cesty rozvoje osobnosti*. 1. vyd. Praha: Ml.fronta, 1989. ISBN 80-204-0097-4
- EMMETT, R. *Cokoli můžete odložit na zítra, zásadně nedělejte dnes: příručka pro liknavce a odkládače*. 1. vyd. Praha: Columbus, 2002. ISBN 80-7249-107-5.
- RŮŽIČKA, J., MATOUŠEK, O. *Člověk a práce: Psychologické aspekty pracovní činnosti*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1972.
- ZELINSKI, J., E. *Nebojte se nepracovat*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-782-5.
- RŮŽIČKA, J., MATOUŠEK, O. *Psychologie práce: Základní otázky*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965.
- BUREŠ, Z. *Psychologie práce a její užití*. 3. vyd. Praha: Práce, 1981.
- ŠTIKA, J. *Psychologie ve světě práce*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0448-5.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 15. 04. 2009.

Petr Jurkulák

Poděkování

Děkuji všem kolegům, přátelům a známým, kteří mi dopomohli k vytvoření této bakalářské práce. Panu PaedDr. Františku Vachovi, řediteli věznice Stráž pod Ralskem, za umožnění provedení průzkumu ve výše zmíněné instituci a v neposlední řadě chci poděkovat panu Mgr. Zdeňku Kovaříkovi, vedoucímu práce, za vysoce odborné rady a nesmírnou trpělivost při vedení práce.

Název bakalářské práce: PRÁCE JAKO VÝZNAMNÝ FAKTOR
PŘI

REINTEGRACI ODSOUZENÝCH

Název bakalářské práce: WORK AS AN IMPORTANT FACTOR
REINTEGRATION CONVICTS IN

Jméno a příjmení autora: Petr Jurkulák

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2008/2009

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zdeněk Kovařík

Resumé

Bakalářská práce se zabývala problematikou práce odsouzených a jejich zaměstnáváním se zaměřením na jejich reintegraci do společnosti.

Práce a zaměstnávání odsouzených zde bylo prezentováno v souladu s platnou tuzemskou i zahraniční legislativou, smlouvami, ke kterým se Česká republika zavázala.

Práce odsouzených zde byla pojímána jako významný výchovný prvek, prvek reintegrace a resocializace, samostatně pak také i v rámci programu zacházení.

Cílem této práce bylo zmapovat, „trh práce“, tj. nabídku pracovních příležitostí a poptávku odsouzených po pracovním zařazení ve Věznici Stráž pod Ralskem. V rámci zaměstnávání odsouzených pak byla zjišťována motivace, zda odsouzení souhlasí se svým pracovním zařazením, co jim práce přináší a zda jim přidělená práce vyhovuje, nebo zda by ji chtěli změnit a přizpůsobit svým potřebám ve vztahu k začlenění do společnosti po propuštění.

Práci tvoří dvě části. První část teoretická, opírající se o odbornou literaturu, byla věnována historickému a sociologickému pohledu člověka na práci, výchovu a práci v kontextu Evropských vězeňských pravidel, vývoji vězeňských systémů, procesu nápravy, resocializací a

reintegrací odsouzeného a v neposlední řadě zde bylo popsáno zaměstnávání a odměňování odsouzených v rámci výkonu trestu odnětí svobody v souladu s platnou legislativou.

Praktická část byla věnována především průzkumu mezi odsouzenými pomocí nestandardizovaného dotazníku, v kterém byly zjišťovány názory a postoje odsouzených k výše zmíněné problematice ve Věznici Stráž pod Ralskem.

Při provádění průzkumu zde bylo zjištěno, že kromě šesti odsouzených byli všichni obeznámeni s možnostmi zaměstnání v rámci výkonu trestu odnětí svobody, avšak nabídka nebyla z pohledu odsouzených dostatečná.

Za zajímavý výsledek vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění, že v rámci výkonu trestu byli odsouzení bez dvou dotázaných respondentů ochotni pracovat, a jen sedm dotázaných nemělo před nástupem do výkonu trestu zaměstnání.

Klíčová slova: dotazník, práce, program zacházení, reintegrace, resocializace, socializace, trest odnětí svobody, výchova, zaměstnávání odsouzených

Summary:

The bachelor thesis deals with the problems of the work of convicts and their employment with focus on their re-integration into the society.

The work and employment of convicts is presented in accordance with the valid domestic and foreign legislation and agreements with participation of the Czech Republic.

The work of convicts is understood as an important educational aspect, an aspect of re-integration and re-socialization, also independently within the treatment programme.

The goal of this thesis was to map the “labor market”, i.e. the offer of work opportunities and the work demands from convicts at the Prison in Stráž pod Ralskem. With respect to the employment of convicts, their motivation was also determined, as well as their consent with work assignment, benefits of work, and whether their work suits them or they would like to change it and adapt it to their needs in relation with the integration into the society after the release.

The thesis consists of two parts. The first theoretical part, based on expert literature, is devoted to man's historical and sociological view of work and education within the context of the European Prison Rules, the development of prison systems, the process of atonement, re-socialization and re-integration of convicts. It also describes the employment and remuneration of convicts during their imprisonment in accordance with the valid legislation.

The practical part is primarily devoted to the research among convicts by means of a non-standardized questionnaire to find their views and attitudes to the said problems at the Prison in Stráž pod Ralskem.

The research confirmed that all convicts except six were acquainted with the work opportunities during their imprisonment but the offer is not satisfactory from their point of view.

One interesting result in connection with these problems is represented by the finding that all convicts except two are willing to work during their imprisonment and only seven of them were not employed before their imprisonment.

Keywords: questionnaire, treatment programme, re-integration, re-socialization, socialization, sentence of imprisonment, education, employment of convicts, work

Zusammenfassung :

Die Bachelor - Arbeit befasste sich mit der Problematik der Arbeit von Verurteilten und ihrer Beschäftigung. Der Schwerpunkt der Arbeit war ihre Reintegration in die Gesellschaft.

Die Arbeit und Beschäftigung der Verurteilten wurde hier im Einklang mit den gültigen inländischen und internationalen Rechtsvorschriften und Verträgen, die die Tschechische Republik unterschrieben hat, präsentiert.

Die Arbeit der Verurteilten wurde hier als bedeutendes Erziehungsmittel gesehen, als Erziehungsmittel zur Reintegration und Resozialisation, selbstständig dann auch als Erziehungsmittel im Rahmen des Programms der Handhabung.

Das Ziel dieser Arbeit war das „Kartieren“ des Arbeitsmarktes, d.h. des Arbeitsangebots und der Nachfrage der Arbeit seitens der Verurteilten in der Strafanstalt Straz pod Ralskem. Im Rahmen der Beschäftigung der Verurteilten wurde dann die Motivation untersucht, ob die Verurteilten ihrer Arbeitseinstufung zustimmen, was ihnen die Beschäftigung bringt und die zugeteilte Arbeit ihnen zusagt, oder sie lieber andere Arbeit annehmen würden und sie ihren Bedürfnissen im Bezug auf die Eingliederung in die Gesellschaft nach der Entlassung besser anpassen würden.

Die Arbeit hat zwei Teile: Der erste Teil ist theoretisch, sich an die Fachliteratur anlehnend wurde er dem historischen und soziologischen Blick des Menschen auf die Arbeit, die Erziehung und die Arbeit im Bezug auf Europäische Strafrichtlinien, die Entwicklung der Strafsysteme, auf den Prozess der Reintegration und Resozialisation des Verurteilten gewidmet. Nicht zuletzt wurde hier die Beschäftigung und Belohnung der Verurteilten im Rahmen des Strafvollzugs im Einklang mit den gültigen Rechtsvorschriften beschrieben.

Der praktische Teil wurde vor allem der Erforschung unter den Verurteilten mit Hilfe von einem nicht standardisierten Fragebogen, durch den die Meinungen und Einstellungen der Verurteilten zur oben genannten Problematik in der Strafanstalt Straz pod Ralskem untersucht, gewidmet.

Bei der Durchführung der Erforschung wurde hier bestätigt, dass alle außer sechs Verurteilten mit den Möglichkeiten der Beschäftigung im Rahmen des Strafvollzugs bekannt gemacht worden sind, dennoch das Angebot aus dem Sichtpunkt der Verurteilten nicht ausreichend ist.

Als ein interessantes Ergebnis im Bezug auf die zu lösende Problematik könnte man die Feststellung betrachten, dass im Rahmen des Strafvollzugs alle Verurteilten außer zwei der Befragten zu arbeiten bereit sind und nur sieben der Befragten hatten vor dem Eintritt in den Strafvollzug keine Beschäftigung.

Schlüsselwörter: die Arbeit, Fragebogen, das Programm der Handhabung, Reintegration, Resozialisation, Sozialisation, Freiheitsstrafe, Erziehung, Beschäftigung der Verurteilten

OBSAH

1	ÚVOD.....	13
2	TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU.....	16
2.1	Člověk a práce.....	16
2.2	Práce v procesu socializace člověka.....	18
2.3	Výchova a trest.....	21
2.3.1	Současné nazírání na funkci trestu.....	24
2.4	Výchova a práce v kontextu Evropských vězeňských pravidel..	26
2.5	Historický vývoj vězeňských systémů.....	35
2.6	Výkon trestu odnětí svobody.....	35
2.6.1	Program zacházení s odsouzenými.....	37
2.7	Zaměstnávání a odměňování odsouzených.....	40
2.8	Zaměstnávání odsouzených ve Věznici Stráž pod Ralskem.....	45
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
3.1	Cíl praktické části a hlavní předpoklady.....	47
3.2	Použitá metodologie a její rozdělení.....	48
3.3	Popis prostředí průzkumu Věznice Stráž pod Ralskem.....	49
3.4	Charakteristika vyšetřovaných souborů.....	50
3.5	Vyjádření výsledků sociálního šetření.....	51
3.6	Shrnutí výsledků praktické části.....	65
4	ZÁVĚR.....	70
5	SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ.....	72
6	SEZNAM PŘÍLOH.....	75

1 ÚVOD

„Prací se teprve stáváme lidmi, charaktery, stáváme se samostatnými. Bez práce nikdy nemáme dostatek důvěry v sebe. Prací teprve poznáváme svou sílu. Práce je sebepoznávání. Sebepoznávání znamená pracovat. Kdo nepracuje, je člověk pověřčivý, žebrák, tulák, čekající zázraky; zázrakem člověk chce žít. A protože bez práce žít nelze, nezbývá než zotročit druhého. Proto se prací zhošťujeme vrozené násilnosti. Láska k bližnímu je práce. A proto hledíme tam, kde etika, kázání, vychování je v koncích, pomáhat prací. Tak se práce stává lékem nejen v trestnicích, ale hledíme člověka napravit pokud to vůbec ještě lze – prací. Prací se formuje charakter, a to nejen individuální, nýbrž i typů, stavů.“¹

Úryvek z knihy T.G.Masaryka uvádí do problematiky, kterou se tato bakalářská práce zabývá, neboť velmi výstižně popisuje fenomén zvaný práce.

Tématem této bakalářské práce je problematika zaměstnávání práce schopných odsouzených se zaměřením na jejich reintegraci do společnosti.

Bakalářská práce se zabývá problematikou zaměstnávání vězňů ve Věznici Stráž pod Ralskem, přínosem práce odsouzených pro společnost i osobu odsouzeného.

Má význam odsouzené zaměstnávat? Co jim zaměstnání přináší? Mají zájem o zaměstnání a proč? Chodí do práce rádi, nebo z donucení? Jak využijí nabyté zkušenosti a poznatky ze zaměstnání v civilním životě? Ulehčí jim práce ve věznici vstup do nového života? Mají být zaměstnávání nahodile, nebo dle svého vzdělání a svých zájmů, aby si prohloubili nebo zvýšili dosavadní kvalifikaci? To jsou jen některé otázky, které motivovaly autora k sepsání této práce.

Poznatky provedeného šetření mohou přispět ke zvýšení účinnosti penitenciární praxe.

¹ MASARYK, T., G. *Jak pracovat?*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Jan Kanzelsberger, 1992. s.26, 27.

V první, teoretické, části je uveden význam práce v procesu postupné socializace člověka.

Hovoří se zde o výchově, jejíž součástí je trest. Je popsána výchova a trest ve smyslu trestního práva, účel trestu.

Zabývá se doporučením Rady Evropy - Evropskými vězeňskými pravidly, která jsou jedním ze základů moderního vězeňství v České republice i v dalších evropských zemích, které se k dodržování těchto pravidel zavázaly. Popisuje zde, jaké jsou cíle vězeňského režimu, cíle a formy výchovy v kontextu Evropských vězeňských pravidel.

V následující části obrací pozornost k historickému vývoji vězeňských systémů, funkci trestu, výkonu trestu odnětí svobody s popisem vnější diferenciací věznic.

Dále poskytuje informace o nápravě, resocializaci a reintegraci odsouzených ve věznicích, o programu zacházení.

Poslední úsek teoretické části práce je pak věnován zaměstnávání a odměňování odsouzených s přihlédnutím k aktuálním legislativním změnám roku 2009.

V praktické části je práce zaměřena na zjištění postojů a názorů k této problematice u osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Pro sociální šetření bylo vybráno celkem 50 osob. Při výběru metodologie byl kladen důraz na získání aktuálních informací a možnost jejich dalšího využití.

Cílem praktické části je pomocí dotazníku ověřit zvolenými metodami následující předpoklady:

- I. „Více než 70 % práce schopných odsouzených ve VTOS má zájem o zaměstnání v rámci výkonu trestu odnětí svobody.
- II. Více než 70 % opakovaně vězněných osob nemá zájem o zařazení na jakékoli pracoviště.

III. Více než 70 % odsouzených ve VTOS nemá zájem o zvýšení kvalifikace, či doplnění nebo zvýšení vzdělání.“²

IV. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je spokojeno, že je pracovně zařazeno.

V. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je se svým pracovním zařazením v rámci VTOS spokojeno.

VI. Více než 50 % odsouzených ve VTOS využije poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení mimo VTOS.

² KLIMŠA, J. *Problematika zaměstnávání odsouzených*. Liberec, 2006, s.9. Diplomová práce na Pedagogické fakultě TUL na katedře KSS. Vedoucí práce PhDr. Sochůrek

2 TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

2.1 Člověk a práce

Jednou z nejdůležitějších lidských činností je práce. Je zdrojem všech společenských hodnot, duchovních i materiálních, a je pro člověka převážně prostředkem uspokojování většiny jeho potřeb. Mnozí lidé nacházejí uspokojení v práci samé, je to jejich zdroj seberealizace.³

Naopak nedostatek práce pro člověka znamená jeho postupnou degradaci, demoralizaci, negativní osobnostní změny, ztrátu sociálního statusu, vede k pocitům neužitečnosti, zmaru, ztráty smyslu života, smutku, objevují se příznaky depresí a neuróz.

Ztráta zaměstnání působí jako existenční stres, který - zejména pokud chybí naděje na přijatelné řešení – ohrožuje zdravotní stav nezaměstnaného člověka. Tato zátěž se projevuje v oblasti psychiky, ale i somatickými potížemi, jež lze interpretovat jako psychosomaticky podmíněné.⁴

Cílevědomá činnost, uvědomělá práce dělá člověka člověkem. Práci se vymanil z živočišné říše.

Historický pohled na práci člověka

Profil dnešního člověka není možno pokládat za důsledek náhody, nýbrž za výsledek zákonitého procesu. Nutnost přizpůsobovat se životním podmínkám zvětšuje přizpůsobivou schopnost a zároveň zdokonaluje vlastnosti druhu nutné pro toto přizpůsobení. Přizpůsobivost člověka k měnícím se podmínkám se vždy vyznačovala tím, že byla mimořádně vysoká a všestranná.⁵

³ NAKONEČNÝ, M. *Motivace pracovního jednání a její řízení*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1992. s.27.

⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3.vyd. Portál s. r. o. , Praha: 2004, s.743.

⁵ NAKONEČNÝ, M. *Motivace pracovního jednání a její řízení*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1992. s.27.

Zabezpečování potravy, ochrana před vlivy počasí, ochrana před nepřítelem jakéhokoli druhu vedla člověka k stále většímu zdokonalování nástrojů, aby se mohl přizpůsobit přírodě a postupně si přírodu podmanit. Nástroj postupně zdokonaluje, vyrábí a uchovává.

Ruka, která zhotovuje nástroj, se sama pomocí tohoto nástroje zdokonaluje. Nová forma vzájemného styku člověka se skutečností se stává vnitřní podmínkou dalšího vývoje člověka a lidské společnosti. Aktivní zasahování člověka do skutečnosti vede k výraznějšímu nahrazování přirozené, vrozené výbavy společenskou zkušeností, která byla stále více upevňována a systematizována, a je tedy odrazem toho, jaké formy společenského soužití se mezi lidmi vytvářejí.⁶

Ve vývoji druhu organismů má práce stěžejní význam pro utváření lidského profilu člověka. Tento význam je trvalý, nesnižuje se ani když lidská společnost je konstituována v dnešní nebo historicky odchované formě. Při psychologickém pohledu se význam práce konkretizuje v nutnost, před kterou stojí každý jedinec, osvojit si učení společenskou zkušenost, která je specifickou formou rodové zkušenosti člověka. Tímto procesem se jedinec zhodnocuje, vytváří si prostor pro zařazení do společnosti i pro naplnění osobního života.⁷

Jak se ale stane, že si člověk osvojí dovednosti, poznatky a zkušenosti, činnosti, pravidla a společenské normy, bez kterých by ve společnosti jen obtížně přežíval? Jak se stane z člověka biologického člověk sociální?

Genetický pohled na práci člověka

„V prvních letech života člověk biologicky zraje. Průběh tohoto zrání můžeme snadno evidovat a vyhodnocovat. Každé jeho narušení od

⁶ NAKONEČNÝ, M. *Motivace pracovního jednání a její řízení*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1992. s.27.

⁷ RŮŽIČKA, J., MATOUŠEK, O. *Člověk a práce: Psychologické aspekty pracovní činnosti*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1972. s.16, 17.

standardní normy se v dospělosti projeví ve více nebo méně závažných deformacích, které ztěžují činnost postiženého jedince.

Stejně závažným procesem, který rovněž probíhá v dětství a mládí, je vstupování jedince do společnosti. Je to proces nesmírně intenzivní a dlouhodobý, i když jeho výsledky, zejména v pokročilejším období dětství a mládí, se těžko evidují. Obsahem tohoto procesu jakéhosi společenského zrání je postupné osvojování si společenské zkušenosti v nejširším slova smyslu. To znamená, že zahrnuje jak osvojování si dovedností, zručnosti a poznatků, které tvoří nutný základ běžných lidských činností, tak i osvojování si pravidel a norem v interpersonálním styku běžných.“⁸

Lidská společnost své mladé členy systematicky vychovává a vytváří tak u nich profil potřebných vlastností, znalostí, dovedností a postojů. To je obsahem socializačního procesu.

2.2 Práce v procesu socializace člověka

„Člověk se rodí jako bytost biologická a člověkem ve smyslu psychologickém se stává v procesu socializace.“⁹

Socializace představuje proces postupného začleňování člověka do společnosti, začíná uvědoměním si svého místa ve světě a končí plnohodnotným životem ve společnosti dospělých.¹⁰

Socializace je proces, kterým se člověk v důsledku styku se společenským prostředím vyvinul z nižších živočišných forem v člověka a ve svém individuálním vývoji z biologického tvora v osobnost.

U každého tvora existuje potřeba dělat to, čím se za normálních podmínek zabezpečuje jeho existence. K uspokojování této potřeby mají živočichové vrozené mechanismy chování. Také u člověka musela v procesu jeho vývoje vzniknout potřeba konat to, co zajišťuje udržování

⁸ RŮŽIČKA, J., MATOUŠEK, O. *Člověk a práce: Psychologické aspekty pracovní činnosti*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1972. s.17, 18.

⁹ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie*. Vydavatelství Technické university v Liberci, Liberec: 2001, s. 17.

¹⁰ BURIÁNEK, J. *Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. s. 38.

jeho existence. Vrozené mechanismy chování u člověka však nezabezpečují chování směřující k uspokojování potřeb. Činnost, která člověku umožňuje, aby uspokojoval své potřeby, je pracovní činností. U člověka se práce stala hlavním prostředkem uspokojování potřeb. Proto se přizpůsobování člověka neutvářelo na základě biologických zákonů, ale řídilo se především zákony vývoje výroby a společnosti. Biologická struktura druhu člověk se během antropogeneze udržela relativně beze změn, avšak velmi se změnily nástroje, způsob výroby a společenské vztahy.

Protože člověk nemá pevně vrozené způsoby reakcí a chování, učí se v průběhu své existence chovat tak, jak je to pro uspokojování jeho potřeb nezbytné. Proto učení je procesem, které tvoří základ socializace.

Člověk vyrábí předměty, kterými uspokojuje své potřeby - vkládá do nich své tělesné i psychické schopnosti, tedy sebe, nebo aspoň část sebe - zpředměťňuje v nich sám sebe. Výsledky tohoto zpředměťňování (technika, věda, kultura atd.) se vždy odevzdávají následujícím generacím. Ty si tyto zpředmětněné výsledky musí osvojit. Pouze prostřednictvím aktivního osvojování těchto výsledků může jedinec získat vlastnosti, které jsou produktem společenskohistorického vývoje člověka.¹¹

Žádný člověk se nerodí jako zločinec, jako hotová osobnost. Bylo by jednoduché, kdyby se člověk rodil s lístkem na noze, kde by bylo vyznačeno použití a doba využitelnosti jednotlivce. Člověk je produktem práce a sociální interakce.

Cíle socializace

Existují cíle socializace, které se vyskytují ve všech společnostech, a jsou cíle, které jsou zvláštní pouze pro určitá společenství a kultury. Najdeme cíle společné pro všechny společnosti, např. návyk žít v určitém seskupení. Jedním z cílů socializace specifickým pouze pro určitou společnost je např. návyk žít podle určitého denního rozvrhu, režimu.

¹¹KOVÁLIKOVÁ, V. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1979. s 16.

V našich podmínkách je jedním ze společných cílů socializace vzbudit v jednotlivci aspirace dosáhnout víc, zdokonalovat se, dosáhnout v určité zvolené oblasti nebo několika oblastech úspěchu. Jiným cílem je naučit ho správně se chovat v různých sociálních rolích. Jednotlivec se učí svou úlohu ve společnosti a tím se současně učí koordinovat své chování a chování jiných. Když se jednotlivec v procesu socializace naučí svou zvláštní úlohu, stává se obvykle platným členem své společnosti..¹²

Socializační činitelé

Na socializaci se podílí celá řada institucí, je to důležité pro reprodukci společnosti. Uskutečňuje se prostřednictvím mezilidských vztahů.

Člověk se narodí do určité sociální situace, jeho výbava (je například rozdílná, narodil-li se někdo v necivilizované Africe nebo Evropě) může předznamenat proces socializace i životní šance.

„Socializace může mít podobu záměrného působení – jde tu o výchovu, cílevědomý proces utváření žádoucích kvalit osobnosti. Svoji úlohu tu hraje kontrola chování prostřednictvím sankcí, odměn a trestů, uplatňují se různé formy sociálního učení. Přesto se i ve výchovném působení uplatňuje „nenaprogramovaný“ příklad (nápodoba, identifikace), anebo také vedlejší nebo nezamýšlené důsledky (viz třeba příliš tvrdá výchova dítěte).

R.K. Merton poukázal na problémy plynoucí z toho, že dítěti se na jedné straně vštěpují žádoucí hodnoty a normy (kulturní systém), na druhé straně časem přijde na to, že ne vše je reálně k dosažení, že ne vždy se sami rodiče podle těchto pravidel řídí (sociální systém). Řada socializačních stimulů (podnětů) působí nezáměrně – sem patří knihy, filmy, reklamy, chování dospělých. Jejich působení může být navzájem protichůdné.“¹³

¹² KOVÁLIKOVÁ, V. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1979. s 17, 18.

¹³ BURÍÁNEK, J. *Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. s.40.

Socializační činitelé jsou :

- Rodina.
- Škola.
- Skupiny vrstevníků.
- Masmédia.
- Prostředky masové komunikace.

„Člověk je socializován bezděčně i vědomě. Uvědomovaná záměrná socializace je např. socializace dítěte v prostředí rodiny, školy. Neuvedomovaná bezděčná forma je méně zřejmá, ale neméně důležitá než socializace záměrná. Je výsledkem sociální interakce, při níž se vyskytuje záměr nacvičit nějaké chování, návyk, zručnost. Tohoto druhu socializace se dosahuje důležitými postoji a projevy citění.“¹⁴

Výsledkem tohoto procesu je získání lidských vlastností (reagování, vnímání, myšlení, citění a jednání), které jednotlivci umožňují život ve společnosti, a získání úlohy ve společnosti. Když však se tento proces nepodaří a jedinec necítí, že má ve společnosti svou úlohu, bývá jeho chování nepřiměřené, společensky nežádoucí, společensky škodlivé. V těchto případech pak jedinec musí projít opakovaným socializačním (výchovným) procesem.

Proces resocializace

Každý člověk hraje ve společnosti jinou sociální roli. Jde o proces celoživotní. Člověk i v dospělosti se musí přizpůsobit novým situacím (změna zaměstnání, odchod do důchodu, rozvod, návrat z výkonu trestu apod.). Zde se však již nejedná o socializaci, ale resocializaci, v níž jde o adaptaci jedince na nově vzniklou situaci, proces sociálního učení, jímž si jedinec osvojuje nové kulturní vzorce majoritní společnosti. Proces resocializace se uskutečňuje převýchovou jedince vzhledem k nové životní situaci.

¹⁴ KOVÁLIKOVÁ, V. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1979. s 19.

2.3 Výchova a trest

Součástí socializačního i resocializačního procesu je výchova a trest. Výchovou a trestem regulujeme chování jednotlivce. Rozumí se tím zejména změna chování ve smyslu opuštění nežádoucích návyků, sociálních skupin, vazeb, způsobů chování, hodnotové orientace.¹⁵

Trest je výchovná záležitost, je to tedy to, co není příjemné, co nás omezuje, něco nám bere, nařizuje, působí újmu, je to tedy tzv. negativní motivace.

Trestu předchází domluva, přesvědčování (citová stránka), vysvětlení (racionální zdůvodnění), ale také pochvala nebo odměna (prevence). Trest je uložen až po spáchání něčeho (následek). Trest je tedy jedním ze záměrných výchovných prostředků k zaručení regulace chování. Trest je donucovací prostředek, krajní prostředek. Trest je méně účinný než odměna.

Trest ve smyslu trestního práva

Trest ve smyslu trestního práva je prostředkem státního donucení, je to právní následek trestného činu, vyjadřuje negativní hodnocení pachatele a jeho činu. Trest ukládají v trestním řízení k tomu povolané soudy.

Trestní právo u nás zakazuje ukládání nelidských, ponižujících nebo krutých trestů, výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost. Trest znamená pro pachatele způsobení ujmy, která musí být přiměřená zejména nebezpečnosti činu pro společnost.

Trest nesmí být moc přísný, ani mírný. Trest musí být přiměřený okolnostem případu. Mírný trest neodradí pachatele od páchaní trestné činnosti, přísný trest deformuje společnost.¹⁶

¹⁵ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie I. díl*. Vydavatelství Technické university v Liberci, Liberec: 2007, s. 19.

¹⁶ ŠÍMA, Alexander, SUK, Vladimír. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 272, 273.

Hlavní funkce trestu:

- a) napravit škodu (finanční odškodnění, obecně prospěšné práce, mimosoudní vyrovnání);
- b) zabránit nežádoucímu chování;
- c) zbavit viníka pocitu viny.

Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život. Trest odsouzeného působí výchovně i na ostatní členy společnosti.

Druhy trestů:

V České republice může soud uložit za spáchané trestné činy pouze tyto tresty:

- Peněžitý trest.
- Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody.
- Propadnutí věci.
- Propadnutí majetku.
- Zákaz činnosti.
- Obecně prospěšné práce.
- Zákaz pobytu.
- Vyhoštění.
- Nepodmíněný trest odnětí svobody.
- Ztráta čestných titulů a vyznamenání.

Vedle těchto, řekněme obvyklých trestů, zná náš trestní zákon ještě tresty výjimečné:

- Trest odnětí svobody nad 15 až do 25 let.
- Trest odnětí svobody na doživotí.¹⁷

¹⁷ ŠÍMA, Alexander, SUK, Vladimír. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 272, 273.

2.3.1 Současné nazírání na funkci trestu

Moderní společnost má v podstatě tři možnosti obrany před zločinem:

- Vyloučení, izolace.
- Odstrašení, prevence.
- Náprava, resocializace.

Vyloučení, izolace

Vyloučením pachatele ze společnosti se společnost brání dalším trestným činům, které by mohly být spáchány. Vychází z předpokladu, že ten, kdo se dopustí jednou zločinu, dopustí se jej znovu.

Absolutní vyloučení zločince je možné jen popravou, doživotní internací, či deportací.

Tresty smrti jsou v současné době považovány za nehumánní a nepřijatelné. Popírají základní funkci trestního práva, sice nápravu pachatelů, jejich reintegraci zpět do společnosti.

Deportace, vyhnanství bylo do 50.let 20.století ještě užívanou formou trestu i ochranou společnosti. V současné době se deportace neprovádí jednak z ekonomických důvodů, jednak pro nehumánnost.¹⁸

Všeobecná prevence, kolektivní odstrašení

Preventivní funkce trestu spočívá v příkladu pro ty, kteří by se chtěli chovat stejně jako pachatelé trestné činnosti nebo mají k takovému jednání sklony. Spíše než podmínky výkonu trestu odrazuje potencionálního pachatele představa, že bude dopaden a odsouzen.

Uvedené funkce trestu se těší všeobecné podpoře a souhlasu, poněvadž zaujímají pozitivní přístup k likvidaci kriminality. Přesto je účinnost nápravných modelů trestů zpochybňována. Jednak proto, že všechny zdroje a příčiny trestné činnosti dosud nebyly odhaleny, a proto nemohly být behaviorálními metodami odstraněny či ovlivněny. Další námitky spočívají v neúčinnosti nápravných programů především pro

¹⁸ MEZNÍK, Jiří, aj. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s.5, 6.

omezenost jejich časového působení; nelze během doby vyměřené výkonem trestu reformovat to, co se dlouhodobě formovalo po celý dosavadní ontogenetický život jedince.¹⁹

Náprava, resocializace, reintegrace

„Moderním, vědeckým zdůvodněním trestu jako společenské obrany je společenská potřeba uzpůsobit, resocializovat, redukovat zločince tak, aby byl schopen se vyvarovat recidivy, dosáhnout u něj změny chování z asociálního na chování společensky akceptovatelné a žádoucí.

Teorie nápravy vězňů vychází z předpokladu, že zločinec má ke zločinnosti identifikovatelné důvody, motivy, které se dají odhalit, dešifrovat, změnit. Akceptováním zkušeností, že se zločin „nevyplatí“ a že existuje „lepší cesta“ je prvotním předpokladem odsouzeného ve výkonu trestu k nápravě a k reintegraci do společnosti po propuštění.“²⁰

Reedukace, resocializace a náprava je zaměřena na:

- Přímým působením na odsouzené dosáhnout u nich změny chování, rovněž posílení smyslu pro odpovědnost, vytvoření pozitivních sociálních návyků a etických postojů a vztahu k práci.
- Neutralizování společenské nepřizpůsobivosti a sociální nezpůsobilosti, zvýšit sociální kompetenci.
- Odstraňování škodlivých návyků, závislostí na drogách, alkoholu, apod.
- Vytvoření reálných životních perspektiv. “²¹

Jedním z mnoha druhů trestů za spáchaný trestný čin je trest odnětí svobody. Vykonává se ve věznicích. Zde zajišťuje výkon trestu Vězeňská služba ČR. Výkon trestu je zakotven v zákoně o výkonu trestu a dalších

¹⁹ MEZNÍK, Jiří, aj. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s.7.

²⁰ MEZNÍK, Jiří, aj. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s.7.

²¹ ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Policejní akademie České republiky. Praha: 2002, s. 7.

legislativních normách. Součástí legislativy upravující výkon trestu odnětí svobody jsou Evropská vězeňská pravidla.

2.4 Výchova a práce v kontextu Evropských vězeňských pravidel

V roce 1991 vstoupilo tehdejší Československo do Rady Evropy a do konce roku 1992 ratifikovalo 22 mezinárodních smluv, sjednaných v rámci Rady Evropy, včetně Evropských vězeňských pravidel.

Rada Evropy (RE) (anglicky Council of Europe, CoE, francouzsky Conseil de l'Europe) je mezivládní organizace sdružující v současné době 47 zemí (všechny evropské státy kromě Běloruska, Kazachstánu, Vatikánu a 6 sporných území). Členství je otevřené všem evropským zemím, které akceptují a zaručují právní stát, základní lidská práva a svobodu pro své občany. Mimo zaručení těchto práv a demokracie (cestou reforem) členové RE dále spolupracují např. v oblasti kultury nebo vzdělávání.²²

Rada Evropy v roce 1987 doporučila členským zemím aplikaci v zákonodárství v nejširším smyslu. Byla vydána Evropská vězeňská pravidla, členské země se zavázaly k jejich aplikaci v trestním zákonodárství.

Z uvedených faktů a souvislostí vyplývá, že výkon trestu odnětí svobody nemůže být nahodile ovlivňován vůlí jednotlivých politiků, politických stran, nebo emotivně zabarvenými kampaněmi osob, otřesených brutalitou některých trestných činů. Široký kontext světový a evropský klade vysoko laťku zacházení s pachateli trestné činnosti, a to nejen svým humánním akcentem, ale také propracovaností a promyšleností zásad, k nimž se opětovně přihlásila i Česká republika, jako členský stát Rady Evropy.²³

²² http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy

²³ RADA EVROPY, VÝBOR MINISTRŮ. *Evropská vězeňská pravidla*. Účelová publikace nadace Klíč, Praha:1996, s. 5.

Obsahem Evropských vězeňských pravidel, k jejichž aplikaci se zavázala i ČR, jsou tyto základní body:

- Stanovit standard zásad pro všechny vězeňské správy. Podporovat lidskost, důstojnost a podmínky života ve vězení.
- Vytvářet styl své práce i praxi na zásadách účelu trestu a spravedlnosti, kompenzace chyby.
- Vytvářet kritéria, podle kterých je možné posuzovat vězeňské služby jednotlivých zemí.

Hlavní cíle Rady Evropy:

- Ochrana lidských práv a demokracie.
- Podpora evropské kulturní identity a její rozvíjení.
- Hledání řešení problémů jako je xenofobie, nesnášenlivost, ochrana životního prostředí, biotika, AIDS, drogy.
- Politické partnerství s evropskými demokraciemi.
- Pomoc zemím střední a východní Evropy v oblasti politiky, legislativy a ústavy.

„Vězeňská služba České republiky při své práci respektuje doporučení vyplývající z mezinárodních konvencí. Hlavní evropskou konvencí pro zacházení s vězni bylo v uplynulých devatenácti letech doporučení č. R (87) 3 Výboru ministrů k Evropským vězeňským pravidlům. Odborníci Rady Evropy se po delším jednání shodli na tom, že je třeba vydat zcela nové doporučení, které by odráželo vývoj, k němuž došlo ve vězeňské politice, ukládání trestů a celkovém řízení vězeňských systémů v Evropě. Nové znění Evropských vězeňských pravidel schválil Výbor ministrů členských států Rady Evropy dne 11. ledna 2006 a vydal je jako své doporučení č. Rec (2006) 2.“²⁴

²⁴ http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=681

Obsah Evropských vězeňských pravidel:

- Základní principy aplikace.
- Správa vězeňských ústavů – soubor pravidel, která musí vězeňská služba splnit a plnit ke každé odsouzené osobě.
- O personálu - RE připisuje význam kvalitě personálu (osobnost, osobní vyzrállost, profesionalita, týmová spolupráce).
- Filozofický a hodnotový koncept výchovného zacházení, jeho cíle a jeho komponenty (výchova, práce, sportovní aktivity).
- Specifické kategorie odsouzených.

Cíle vězeňského režimu

Uvěznění z důvodu odnětí svobody je trestem již samo o sobě. Podmínky vazby - vězeňský režim - proto nemají prohlubovat tento stav, s výjimkou, kdy je nutná segregace nebo opatření k udržení jejich disciplíny jako následek chování vězňů.

Je třeba vyvinout veškeré úsilí k tomu, aby režim ústavu byl uzpůsoben a prováděn podle těchto zásad:

- zajistit životní podmínky slučitelné s lidskou důstojností a s obecně uznávanými normami společnosti;
- snížit na minimum škodlivé účinky uvěznění a rozdíly mezi životem ve vězení a životem na svobodě, aby vězni neztratili úctu sami k sobě a svůj smysl pro osobní zodpovědnost;
- udržet a upevňovat vztahy mezi vězni a jejich příbuznými a vztahy s vnějším světem, které jsou prospěšné nejlepším zájmům vězňů i jejich rodin;
- umožnit vězňům zlepšení jejich znalostí a schopností, aby se jim tak zlepšily šance sociální integrace po jejich propuštění.²⁵

²⁵ RADA EVROPY, VÝBOR MINISTRŮ. *Evropská vězeňská pravidla*. Účelová publikace nadace Klíč, Praha:1996, s. 24.

Cíle a formy výchovy

„Příprava vězňů na jejich propuštění by měla začít co nejdříve po jejich přijetí do vězeňského ústavu. Z tohoto důvodu není třeba jim v rámci výchovného působení dávat jakýmkoli způsobem najevo, že byli vyloučeni ze společnosti, nýbrž naopak je utvrzovat v tom, že jsou i nadále její součástí.“²⁶

Práce ve vězení

- „Práce vězňů musí být považována za pozitivní prvek vězeňského režimu a nikdy nesmí být používána jako trest.
- Vězeňská správa musí usilovat o zajištění užitečné práce v dostatečném rozsahu.
- Práce musí mít pokud možno takovou povahu, aby udržovala nebo zvyšovala schopnost vězňů si po propuštění vydělávat na obvyklé živobytí.
- Při přidělování práce nesmí docházet k diskriminaci podle pohlaví.
- Vězňům, kterým by to prospělo, zejména pak mladým vězňům, je nutno poskytovat práci, jejíž součástí je odborný výcvik.
- V rámci podmínek odpovídajících racionálnímu výběru práce, možnostem vězeňské správy a požadavkům na pořádek a disciplínu ve vězeňských ústavech by vězni měli mít možnost si zvolit druh práce, kterou chtějí vykonávat.
- Organizace a metody práce ve vězeňských ústavech se musí způsobem organizace a metodami co nejvíce podobat obdobné práci ve společnosti mimo vězení, aby se vězni připravili na podmínky normálního života v zaměstnání na svobodě.
- Přestože snaha o finanční zisk z výrobní činnosti ve vězeňských ústavech může znamenat cenný přínos pro zvyšování kvality a relevance výcviku, zájmy vězňů nesmí být tomuto účelu podřízeny.

²⁶ RADA EVROPY, VÝBOR MINISTRŮ. *Evropská vězeňská pravidla*. Účelová publikace nadace Klíč, Praha:1996, s. 26.

- Práci pro vězně zajistí vězeňská správa buď ve svých vlastních prostorách, nebo ve spolupráci se soukromými podnikateli uvnitř nebo vně vězeňského ústavu.
- Ve všech takových případech musí být za práci vězňů vyplacena odpovídající mzda.
- Vězni musí mít možnost vydat alespoň část svých výdělků za povolené předměty osobní spotřeby a část svých výdělků zasílat svým rodinám.
- Vězni by měli být motivováni, aby část svých výdělků ukládali jako úspory, které jim budou vyplaceny v okamžiku jejich propuštění na svobodu, nebo které mohou být použity pro jiné povolené účely.
- Vězni musí být dostatečně chráněni zavedenými předpisy týkajícími se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které musí odpovídat podmínkám, v nichž pracují občané na svobodě.
- Je třeba přijmout opatření zabezpečující odškodnění vězňů v případě pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, a to za stejných podmínek, jaké jsou stanoveny v národní legislativě pro občany pracující na svobodě.
- Maximální počet denních a týdenních pracovních hodin vězňů se stanoví v souladu s místními předpisy nebo zvyklostmi při zaměstnávání pracovníků na svobodě.
- Vězni musí mít v týdnu nejméně jeden den pracovního klidu a dostatečný čas pro vlastní vzdělávání a jiné činnosti.
- Pokud je to možné, budou pracující vězni pojištěni v rámci státního systému sociálního zabezpečení.²⁷

Práce - výchovný prvek vězňů

Práce ve vězení byla a zůstává i nadále nejvýraznějším prvkem výchovy vězňů přes obtíže, které se v této souvislosti objevují v mnohých vězeňských ústavech, a přes sociální problém vyplývající z trvalé a

²⁷ http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=681

rozsáhlé nezaměstnanosti. Jde o úkoly průmyslového charakteru, plněné ve vězeňských dílnách, o domácí práce, o zemědělské práce, o získávání určité kvalifikace a dále o veřejně prospěšné práce mimo budovu věznice.

Význam pracovní činnosti závisí do značné míry na:

- způsobu, jakým je tato činnost prováděna;
- na souvislosti s budoucí reintegrací do života společnosti;
- na racionálním využívání pracovní síly vězňů.

„Je třeba, aby veškeré práce byly vykonávány s maximem účinnosti a s minimem pracovních sil a aby bylo možno nabídnout vězňům takové úkoly, pokud se vyskytnou, které souvisejí s jejich normální profesionální činností. Je třeba, aby práce vězňů i při plnění požadavků průmyslové či zemědělské práce, resp. při plnění smluvních závazků, prospívala vězeňskému režimu a výchově vězňů. Pracovní program by měl být podle možností z hlediska ideového i organizačního koncipován a realizován jako integrální součást celkového režimu, obdobně jako jiné činnosti, např. studijní.

Je proto zapotřebí, aby práce probíhala v podmínkách co nejbližších těm, které existují mimo věznici. Je rovněž vhodné nabídnout vězňům určitý výběr pracovních činností a zajistit jim také některé výhody závislé na míře plnění úkolů. V mnohých vězeňských ústavech se v současné době projevuje snaha dosáhnout stejné úrovně mezd jako ve vnějším světě. Proto by mzdové podmínky měly odpovídat tomuto přístupu a měly by být aplikovány u všech zaměstnaných vězňů. Finanční hladina mezd vyplácených vězňům ovlivňuje i další aspekty vězeňského režimu. V případech, kdy vězni mají možnost finančně plnit své rodinné závazky a dluhy, kdy mají možnost ovlivňovat různé fakultativní prvky svého života ve vězení, je možné tímto způsobem podporovat celý proces jejich společenské reintegrace.

Za těchto podmínek práce vytváří systém odměn, který vězňům umožňuje přijímat na sebe větší odpovědnost, než tomu ve vězení obvykle bývá. Tím se rozvíjí osobnost vězňů, kteří získávají pocit větší odpovědnosti za své chování ve společnosti.“²⁸

Vězeňský systém v ČR

Vězeňská služba České republiky (dále jen Vězeňská služba) byla zřízena zákonem České národní rady ve smyslu § 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky ze dne 17. listopadu 1992 s účinností od 1.1.1993.

Vězeňská služba zajišťuje zejména výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Generální ředitelství Vězeňské služby, vazební věznice a věznice, pokud rozhodují ve správním řízení, mají postavení správních úřadů.

Vězeňská služba je organizační složkou státu a hospodaří s majetkem státu, který potřebuje k plnění svých úkolů, je účetní jednotkou.

Úkoly Vězeňské služby

Vězeňská služba spravuje a střeží vazební věznice a věznice, střeží věznice pro místní výkon trestu a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění, zabezpečuje úkoly při předcházení a

²⁸ RADA EVROPY, VÝBOR MINISTRŮ. *Evropská vězeňská pravidla*. Účelová publikace nadace Klíč, Praha:1996, s. 26.

odhalování trestné činnosti osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a ministerstva spravedlnosti a v rozsahu stanoveném zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších změn a doplňků, zajišťuje bezpečnost výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství, vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky, provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby.

Organizace a členění Vězeňské služby

Vězeňská služba se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu.

Vězeňská stráž a justiční stráž zastávají postavení ozbrojeného sboru. Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice a věznice pro místní výkon trestu a při této činnosti zajišťuje pořádek a kázeň.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a ministerstva spravedlnosti.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost. Součástí správní služby je i zdravotnická služba.

Činnost správní služby zajišťují občanští zaměstnanci a příslušníci (dále jen „příslušníci“). Příslušníci Vězeňské služby zařazení do správní služby mohou být pověřeni plněním úkolů vězeňské stráže. Příslušníci zařazení v justiční stráži mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů

vězeňské stráž v místech výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody jen v mimořádných případech, nemůže-li vězeňská stráž zajistit vlastními prostředky pořádek a bezpečnost v těchto místech, a to pouze se souhlasem ministra spravedlnosti České republiky.

Organizace Vězeňské služby

Základními organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice a Institut vzdělávání.

Generální ředitelství Vězeňské služby řídí, organizuje a kontroluje činnost ostatních článků organizace Vězeňské služby.

Ministr řídí Vězeňskou službu prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává.

Za činnost Vězeňské služby zodpovídá generální ředitel ministroví.

Právní úkony jménem státu činí za Vězeňskou službu generální ředitel. Jednotlivé věznice a vazební věznice zřizuje a ruší ministr.

V jejich čele stojí ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel. Ředitelé vazebních věznic, věznic a dalších organizačních článků Vězeňské služby jsou oprávněny jednat a činit právní úkony za Vězeňskou službu ve všech věcech, kromě těch, které podle zákona č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky v platném znění nebo rozhodnutí ministra nebo generálního ředitele nepatří do jejich pravomoci.²⁹

Trest odnětí svobody představuje pro odsouzeného omezení některých občanských práv a svobod, zejména právo volného pohybu, právo shromažďovací, práva na stávku, na volbu lékaře, volbu zaměstnání a naopak nutnost plnění povinností uvedených v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody. Trest odnětí svobody se vykonává ve věznicích.

Pro mladistvé se zřizuje zvláštní typ vězení, které se také rozděljuje výše zmíněným způsobem. Do vězení pro mladistvé se umísťují odsouzení, kterým ještě není osmnáct let, nebo u kterých tak rozhodl soud.

²⁹ http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=460

O tom, do kterého typu vězení je odsouzený zařazen, rozhoduje soud podle závažnosti spáchaného trestného činu a podle osoby pachatele.³⁰

2.5 Historický vývoj vězeňských systémů

Vězeňské systémy prošly historickým vývojem několika základními etapami. V 18. století se prosadila nejvíce myšlenka režimu uzavření vězňů o samotě na celách – tzv. solitární systém. Něco z této myšlenky přetrvalo dodnes. Většina vazebních věznic má celový systém, ale vězeň není na cele sám. Samostatné umístění na celu zůstalo jako trest samovazby. Solitární systém znamenal těžké poškozování osobnosti vězňů.

Další systém byl režim mlčení. Zmírnil samotu tím, že vězeň zůstal o samotě jen v noci. Přes den odsouzenec pracoval, ale byli nuceni k mlčení. Tento předpoklad nebyl správný. Po dlouhou dobu se oba systémy různě kombinovaly a tato skutečnost se nazývala smíšeným systémem.

Výrazným pokrokem byl až vznik progresivního režimu. Jeho princip zůstal platný dodnes. Základem je, že odsouzení po dobu výkonu trestu procházeli různými stupni přísnosti režimu, a to podle chování či stupně nápravy.³¹

2.6 Výkon trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody je uskutečňován ve věznici. Ve věznici je uplatňován progresivní režim. Věznice jsou v závislosti na míře vnější ostrahy, zajištění bezpečnosti a dále způsobu uplatňování resocializačních programů členěny do čtyř základních typů, přičemž k zařazení odsouzeného do věznice určitého typu dochází rozhodnutím soudu, které je

³⁰ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/464491-vezeni>

³¹ MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. Vydavatelství Ostravské university v Ostravě, Ostrava: 2003, s. 61, 62.

součástí rozsudku, jímž se odsouzenému ukládá výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody.³²

Věznice s dohledem

Do věznice s dohledem odsouzeného je zařazen odsouzený, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti.

Věznice s dozorem

Do věznice s dozorem je zařazen odsouzený, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin.

Věznice s ostrahou

Do věznice s ostrahou je zařazen odsouzený, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin a u kterého nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou.

Věznice se zvýšenou ostrahou

Do věznice se zvýšenou ostrahou je zařazen odsouzený, kterému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, dále odsouzený, kterému byl uložen trest odnětí svobody jako zvlášť nebezpečnému recidivistovi, nebo odsouzenému, který byl odsouzen k výjimečnému trestu.

Dále se zřizují zvláštní typy nebo zvláštní oddělení věznic pro mladistvé, které jsou členěny shodným způsobem. Do těchto věznic, či oddělení se umísťují osoby, které nedovršily osmnáctý rok věku, anebo ty, o nichž tak rozhodl soud. Současně v jedné věznici mohou být zřízena oddělení různých typů.

³² NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s.24.

O tom, do které z věznic příslušného typu bude odsouzený umístěn, rozhoduje Generální ředitelství Vězeňské služby. Při tomto výběru se řídí zejména druhem resocializačních programů realizovaných v jednotlivých věznicích a podle možností též přihlíží k tomu, aby odsouzený vykonával trest co nejbližší místu svého pobytu. Vždy se ale odděleně umísťují odsouzení se změněnou pracovní schopností, odsouzení starší 60 let, odsouzené ženy.

2.6.1 Program zacházení s odsouzenými

Zákon o výkonu trestu hovoří o programech zacházení s odsouzenými. Program zacházení se stanoví pro každého odsouzeného. Chápe se jako základní forma cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného, který má trest delší než tři měsíce.

Zpracování programů zacházení

Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a jeho trestnou činnost.

Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, případně lékařského posouzení a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného, její obsah je důvěrný.

Program zacházení je základní nástroj nápravně výchovné činnosti. Je stanoven každému odsouzenému během jeho pobytu na nástupním oddělení věznice.

Obsah programu zacházení

„Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení.

Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účast na pracovní terapii, vzdělávání anebo

jiné náhradní činnosti směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života.

Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.

V rámci programu zacházení se pro odsouzeného nejméně tři měsíce před propuštěním vytvářejí podmínky pro jeho samostatný způsob života.

Při vypracování programu zacházení věznice podle potřeby spolupracuje s orgány sociálního zabezpečení.“³³

Realizace programu zacházení

„Věznice nabídne odsouzenému na základě komplexní zprávy výběr z alternativ programů, vycházejících z možnosti věznice, které pro něj považuje za vhodné. Přitom nemusí jít o výběr celého programu, ale jeho části. Výběr programu stvrdí odsouzený podpisem. Alternativy jsou voleny tak, aby ve svém formativním důsledku byly rovnocenné. Kombinace alternativ umožňují sestavit programy v potřebné míře individualizované.“³⁴

Členění programů zacházení:

- a) pracovní aktivity;
- b) vzdělávací aktivity;
- c) speciální výchovné aktivity;
- d) zájmové aktivity;
- e) oblast utváření vnějších vztahů;

a) Pracovní aktivity:

- o zaměstnávání;
- o práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice;
- o pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným;
- o odborným vzděláním;

³³ ÚZ č.498 *Trestní předpisy. Přestupky*. Ostrava: Sagit a.s. , 2005, s.280.

³⁴ ÚZ č.498 *Trestní předpisy. Přestupky*. Ostrava: Sagit a.s. , 2005, s.298.

b) Vzdělávací aktivity:

- o vzdělávání ve středním odborném učilišti;
- o vzdělávání v korespondenčních kurzech, které pořádají různé druhy a typy škol;
- o speciálně výchovné aktivity;

Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologická působení vedená kompetentními zaměstnanci.

c) Speciálně výchovné aktivity:

- o terapeutické (zejména sociální výcvik, psychoterapie, arteterapie; pohybová terapie);
- o sociálně právní poradenství;
- o trénink zvládání vlastní agresivity;

d) Zájmové aktivity

Do aktivit programu zacházení jsou zařazeny zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjejí vědomosti a sociální dovednosti odsouzených.

Věznice využívá různé metody a prostředky, které vyžadují aktivní přístup odsouzených a prvky sebeobsluhy.

Program zacházení s jednotlivými odsouzenými schvaluje ředitel věznice nebo jeho zástupce.

e) Oblast utváření vnějších vztahů

Jednou z velmi významných oblastí programů zacházení je oblast utváření vnějších vztahů. Jedná se zde o udržování kontaktů s rodinou a blízkými odsouzeného. Zachování sociálních, rodinných vazeb přispívá

velkou měrou k usnadnění začlenění odsouzeného do společnosti po výkonu trestu odnětí svobody.

Pokud si odsouzený nezvolí některou z navrhovaných alternativ programu zacházení, zúčastní se minimálního programu stanoveného vnitřním řádem. Jeho základ tvoří pracovní aktivity podle zdravotního stavu odsouzeného.

Cíle a hodnocení programu zacházení

Naplnění cíle programu zacházení jednotlivého odsouzeného se hodnotí pravidelně ve stanovených termínech.

Při hodnocení se program zacházení aktualizuje v souladu s vývojem osobnosti odsouzeného a změnami v jeho chování a jednání. Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení projednají zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu) s odsouzeným, odsouzený se na aktualizaci programu zacházení podílí. Aktualizací programu zacházení je i zařazení do minimálního programu zacházení či přechod do individualizovaného programu zacházení.

2.7 Zaměstnávání a odměňování odsouzených

Zaměstnávání odsouzených tvoří velmi významný prvek jejich resocializace.

Při zaměstnávání odsouzených se přihlíží k jejich pracovní kvalifikaci, předpokladům vykonávat pracovní činnost, zdravotnímu stavu a k pracovní poptávce v regionu věznice. Podle Zákona o VTOS je odsouzený povinen pracovat, pokud je mu přidělena práce a pokud mu to dovoluje jeho zdravotní stav (Zákon o VTOS č. 169/99 Sb. §28, odst.1).

Principy, uvedené v Evropských vězeňských pravidlech (EVP), považují práci za nejvýraznější prvek výchovy vězňů. Práce by měla probíhat v podmínkách co nejbližších těm, které existují mimo věznici.

Možnost odsouzených plnit své rodinné závazky a dluhy v případě výdělků ve vězení výrazně podporuje proces znovu začlenění do společnosti.³⁵

Nedostatek pracovních příležitostí pro vězněné osoby je významným faktorem vlivu na degradaci, demoralizaci, demotivaci nebo strnulost vývojových osobnostních změn v sociální a duševní oblasti jejich života.

Pracovně nezařazení odsouzení rychle ztrácejí své původní pracovní návyky. Odsouzení, kteří pracovní návyky naopak neměli vytvořeny nebo pracovat nechtějí, utvrzuje absence práce v přesvědčení, že zaměstnání je něco nadbytečného, nepotřebného a jejich osobnostní vývoj stagnuje. Dochází ke ztrátě aktivity i iniciativy. Ve svém důsledku se nezaměstnanost v podmínkách VTOS projevuje parazitujícím způsobem života a tzv. „nudou.“

Z hlediska predikce reintegrace propuštěných vězňů do společnosti ztráta či nevytvoření pracovních návyků vede ke ztrátě pocitu odpovědnosti, výrazně vyšší fluktuaci v budoucím zaměstnání, nabádá k vyhledávání snadných a rychlých zisků, spoléhání se na rodinu, či sociální síť, k nerealistickým představám o budoucnosti a postupnému vyhasínání adaptivního chování potřebného k životu mimo vězení.

Přemíra volného osobního času, i když jinak vyplňovaná speciálními zájmovými a vzdělávacími aktivitami, vytváří prostor pro hledání z hlediska účelu výkonu trestu nevhodných, až nezákonných forem zábavy. Zvyšuje se napětí z nuceného pobytu v uzavřeném prostoru a ve velkém kolektivu. Setkáváme se pak s případy psychických poruch a dalších doprovodných psychologických indikací, konfliktních situací a násilí. Výrazně se zvyšuje riziko agresivního a hostilního chování, narůstá napětí v sociálních vztazích mezi jednotlivci i skupinami. Odsouzení mají prostor pro různé způsoby, jak se vyhnout plnění svých povinností.

Nezaměstnanost zvýhodňuje adaptaci subkulturních norem a pravidel, osvojení si nových, vhodnějších vzorů chování z hlediska přežití,

³⁵ http://straz.vscr.cz/clanky/?cl_id=106

značně odlišných od norem obecně platných. To vše s sebou přináší vyšší zatíženost personálu, přijímání kontrolních opatření, náročnost výkonu služby. Oslabení personálu a byrokratismu podporuje pozice subkulturního života vězňů se svými projevy šikany, násilí, zneužívání.

Mezi nezákonné formy zábavy můžeme zařadit hraní různých her o peníze, obchodování s věcmi, tedy dopady na jejich ekonomické stimuly, zvyšuje se potřeba užívání alkoholu, medikamentů, návykových látek. Zvyšuje se nemocnost, chybí duševní hygiena. Zhoršuje se klima ve věznicích, zvyšují se nároky na zajištění bezpečnostních otázek.³⁶

Pozitiva zaměstnávání odsouzených nemohou zastínit rizika spojená s prací odsouzených. Vzniká zde například nebezpečí odchodu odsouzeného z pracoviště, mohou se objevit pokusy o přinesení nepovolených předmětů, pracovní úrazy pracujících odsouzených.

Přínos pracovních aktivit pro odsouzené:

- Odsouzený získá specifické dovednosti, které na svobodě uplatní.
- V případě, že jde o práci jednotvárnou a dovednosti na svobodě nevyužitelné, učí se odsouzený základnímu schématu, že vynaložené úsilí přináší později radost a užitek. Podmínkou je zde smysluplná práce a finanční odměna, aby si mohli život ve vězení zpříjemňovat.
- S výplatou musí vězňové nakládat podobným způsobem jako na svobodě. Proto povinně hradí výživné, ubytování, dluhy a zbývající částka jim zůstává jako kapesné.

Zaměstnávání odsouzených

V souladu se zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, je odsouzenému, kromě jiných, uložena povinnost pracovat, je-li zařazen do práce a jeho zdravotní stav to umožňuje.

³⁶ VRBA, B. Výkon trestu odnětí svobody u nezaměstnaných vězňů osob a jeho rizika. In Evropské vězeňské systémy. Praha: Generální ředitelství VS ČR, 2004. s. 360, 361.

Věznice přihlíží při zařazování odsouzených do práce ke zdravotní způsobilosti a dále také k odborným znalostem a dovednostem odsouzeného.

Věznice vytvářejí podmínky pro zaměstnávání odsouzených :

- o v rámci svého provozu, vlastní výroby;
- o v rámci podnikatelské činnosti;
- o smluvně u jiných subjektů;

Odsouzený smí vykonávat jen takové práce a činnosti, které naplňují účel výkonu trestu odnětí svobody. Nesmí tedy pracovat s výbušninami, omamnými a psychotropními látkami, zdraví škodlivými látkami. Zákaz některých prací pro odsouzené ženy a mladistvé se řídí Zákoníkem práce. Získání konkrétní odbornosti, kvalifikace a v neposlední řadě potřebných pracovních návyků vede ke snadnějšímu návratu do společnosti. Díky pracovní činnosti vězněných osob se snižují náklady na výkon trestu hrazené společností – odsouzený se aktivně podílí na úhradě sociálního a zdravotního pojištění, na platbě daně z příjmu a může plnit vyživovací povinnosti vůči rodině a hradit další pohledávky.

Formy zaměstnávání odsouzených:

- o vnitřní provoz a vlastní výroba;
- o vzdělávání denním studiem;
- o podnikatelské subjekty;
- o středisko hospodářské činnosti;

Vnitřní režie a vlastní výroba

Odsouzení zařazení na pracoviště ve věznici vykonávají pracovní činnosti spojené se zajištěním běžného chodu věznice:

- o stravování;
- o úklid;
- o základní údržba budov a inventáře;
- o výroba kancelářského a vězeňského nábytku;

- o textilní výroba;
- o provoz tiskárny;

Vzdělávání denním studiem

Vzdělávání je vedle pracovních aktivit nedílnou součástí resocializačních programů. Vzdelávání odsouzených je vzhledem k jejich trvale klesajícím kvalifikačním předpokladům v současné době nezbytností. Je realizováno především v rámci výuky Školského a vzdělávacího střediska Vězeňské služby ČR.³⁷

Podnikatelské subjekty

Další formou zaměstnávání vězňených osob je práce u podnikatelských subjektů. Zařazení odsouzeného na práci k podnikatelskému subjektu se uskutečňuje na základě smlouvy o zaměstnání mezi podnikatelským subjektem a věznicí. U podnikatelských subjektů se jedná zejména o práci manuálně méně náročnou, kompletace výrobků, balení propagačních materiálů, lepení obálek, výroba jednoduchých výrobků z oblasti sklářství nebo strojírenství.

Podnikatelské subjekty zaměstnávají odsouzené na svých pracovištích mimo areály věznic, ale i ve věznicích. Zaměstnávání odsouzených u těchto subjektů je však obtížné, klesá počet odsouzených, kterým může být na základě stanovených kritérií udělen volný pohyb při plnění pracovních úkolů, případně je zařadit na nestřežená pracoviště mimo areál věznice.

Středisko hospodářské činnosti VS ČR

„Zaměstnávání odsouzených touto formou se realizuje ve věznicích a vazebních věznicích, u nichž jsou zřízeny provozovny střediska hospodářské činnosti. Středisko hospodářské činnosti provozuje svoji činnost jako dobrovolnou podnikatelskou aktivitu v rámci živnostenských

³⁷ <http://www.epravo.cz/top/clanky/zamestnavani-a-odmenovani-odsouzenych-17572.html>

oprávnění. Při nabízení výrobků a služeb na trhu má Středisko hospodářské činnosti VS ČR postavení běžného podnikatelského subjektu.“³⁸

Odměňování odsouzených

„Odsouzeným přísluší odměna podle vykonané práce. Výše odměny a podmínky pro její poskytování jsou stanoveny nařízením vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody. Pracovní odměna odsouzeného je souhrnem základní složky odměny, odměny za práci přesčas, příplatků a ohodnocení pracovního výkonu. Výši odměny stanoví odsouzenému věznice v závislosti na množství a kvalitě odvedené práce.“³⁹

2.8 Zaměstnávání odsouzených ve Věznici Stráž pod Ralskem

Ve zdejší věznici jsou odsouzení zaměstnání na pracovištích uvnitř věznice, na nestřežených pracovištích mimo věznici a na pracovištích s volným pohybem mimo věznici.

Zaměstnávání ve vnitřním provozu

Odsouzení pracující na pracovišti ve vnitřní režii, v prostorách věznice, vykonávají pracovní činnosti spojené se zajištěním chodu věznice. Na každodenním chodu věznice se podílí 70 odsouzených. Ve vnitřním provozu věznice odsouzení zajišťují drobné opravy v zámečnické a truhlářské dílně, opravují výstrojní materiál, dále jsou zařazeni ve stravovacím provozu, kde připravují stravu pro odsouzené i pro zaměstnance Vězeňské služby. Ve vnitřním provozu dále zajišťují úklidové práce na Institutu vzdělávání Vězeňské služby ČR ve Stráži pod Ralskem a na ubytovně Institutu vzdělávání VS ČR.

³⁸ <http://www.epravo.cz/top/clanky/zamestnavani-a-odmenovani-odsouzenych-17572.html>

³⁹ <http://www.epravo.cz/top/clanky/zamestnavani-a-odmenovani-odsouzenych-17572.html>

Zaměstnávání na vnitřní pracovišti

Věznice Stráž pod Raskem disponuje samostatnou budovou, která je dlouhodobě pronajímána podnikatelským subjektům. V současné době je budova pronajata firmě Delphi Packard, která zde zajišťuje kompletaci kabelových svazků. Ve třísměnném provozu zde pracuje 393 odsouzených.

Zaměstnávání na vnějším pracovišti

Na vnějším pracovišti pracují odsouzení u cizích subjektů. U těchto subjektů vykonávají práce ve stavebnictví, zemědělství, sklářství, průmyslové výrobě a také se sezónně podílejí na úklidu sněhu v prostorách fotbalových stadionů v Liberci a Jablonci nad Nisou.

Procento zaměstnanosti kolísá podle ročního období, zvyšuje ho sezónní zaměstnanost v zemědělství a stavebnictví. Zdejší věznice patří stabilně v počtu zaměstnaných odsouzených mezi nejlepší v ČR. V příštím roce navíc zaměstnavatel na vnitřním pracovišti plánuje další rozšíření, počet pracovních míst tedy ještě vzroste.⁴⁰

⁴⁰ http://straz.vscr.cz/clanky/?cl_id=107

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části a hlavní předpoklady

Snahou sociálního šetření bylo zjistit postoje a názory na problematiku zaměstnávání odsouzených občanů ve výkonu trestu odnětí svobody. Poté na základě získaných informací konstatovat platnost, či neplatnost stanovených hypotéz.

Sociální šetření bylo prováděno u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody.

Cílem praktické části je dotazníkem ověřit pomocí zvolených metod následující předpoklady:

I. „Více než 70 % práce schopných odsouzených ve VTOS má zájem o zaměstnání v rámci výkonu trestu odnětí svobody.

II. Více než 70 % opakovaně vězněných osob nemá zájem o zařazení na jakékoli pracoviště.

III. Více než 70 % odsouzených ve VTOS nemá zájem o zvýšení kvalifikace, či doplnění nebo zvýšení vzdělání.“⁴¹

IV. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je spokojeno, že je pracovním zařazeno.

V. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je se svým pracovním zařazením v rámci VTOS spokojena .

VI. Více než 50 % odsouzených ve VTOS využije poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení mimo VTOS.

⁴¹ KLIMŠA, J. *Problematika zaměstnávání odsouzených*. Liberec, 2006, s.9. Diplomová práce na Pedagogické fakultě TUL na katedře KSS. Vedoucí práce PhDr. Sochůrek

Praktická část byla zpracována v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

3.2 Použitá metodologie a její rozdělení

Jako primární výzkumná metoda byla použita metoda empirického průzkumu, se zaměřením na sběr dat, analýzu a porovnání výzkumných dat. Sekundární výzkumnou metodou bylo studium odborné literatury.

Dotazník

K vyhodnocení hypotéz byl použit dotazník, který se zaměřuje na problematiku zaměstnanosti ve Věznici Stráž pod Ralskem.

Měl za úkol zjistit postoje a názory na problematiku zaměstnávání odsouzených občanů ve výkonu trestu odnětí svobody.

Dotazník byl rozdělen do dvou částí, první zjišťovala informace o samotném respondentovi, věk, vzdělání, zdravotní stav, zaměstnání mimo výkon trestu, druhá část se věnovala zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu. Součástí dotazníku byl i krátký pokyn k jeho vyplnění. Jako zpětné vazby bylo využito pohovorů s odsouzenými, ze kterých vyplynulo, že neměli výhrady k vyplnění dotazníku a všechny otázky jim byly srozumitelné.

Dotazník byl zadán vězňům. Vyplňovali ho anonymně.

Autor zvolila formu nestandardizovaného dotazníku, na který respondenti písemně odpovídali. viz **příloha č. 1**

Dotazník obsahoval otázky, na něž bylo možné odpovědět označením jedné možnosti z nabízených alternativ, a to zejména ve stylu „ano – ne - nevím“. Dále zde, pro zjištění vlastních názorů respondentů, byly umístěny otevřené otázky, na které bylo nutno odpovědět slovně.

Při vyhodnocování dotazníku bylo zjištěno, že respondenti všem bodům dotazníku rozuměli, pochopili předložené otázky. Vyplnění dotazníku bylo založeno na anonymitě a dobrovolnosti.

Při vyhodnocování dotazníků byly v rámci popisné statistiky získané údaje shromažďovány do tabulek a grafů. Pro přesnost jsou zde získaná data uvedena hlavně v souhrnných počtech jednotlivých druhů odpovědí. Ovšem pro zvýraznění samotných výsledků jsou v textové části uvedeny procentuální hodnoty odpovídající jednotlivým získaným údajům. Autor tímto uspořádáním zamýšlel maximálně znázornit získané odpovědi. Přičemž hlavní důraz při vyhodnocování získaných dat byl kladen na údaje, které mohly potvrdit, či vyvrátit platnost stanovených předpokladů (hypotéz).

3.3 Popis prostředí průzkumu - Věznice Stráž pod Ralskem

Z nařízení generálního ředitele o profilaci věznic je Věznice Stráž pod Ralskem profilována jako věznice s ostrahou, dále je v ní zřízeno oddělení s dozorem. Současná normovaná ubytovací kapacita činí 783 míst a aktuální fyzický stav odsouzených se pohybuje v počtu 930 až 950, což je přeplněnost o cca 20 %. Z tohoto počtu představuje 54 míst nástupní oddělení, 16 míst výstupní oddělení, 40 míst specializované oddělení pro odsouzené s mírnou mentální retardací, 65 míst na bezdrogové zóně. Ubytování odsouzených je soustředěno ve třech dvoupodlažních budovách, přičemž každá má dva oddíly po sedmi ložnicích a dva po šesti ložnicích. Počet lůžek na jedné ložnici se pohybuje mezi 10 až 12. Pro 50 až 70 odsouzených je k dispozici na každém oddíle jedna kulturní místnost a společná sociální zařízení. Jako další ubytovací objekt slouží bývalý pětipodlažní objekt vazby, kde jsou odsouzení ubytováni na dvoulůžkových celách se základním sociálním zařízením. Zde se nachází oddělení výkonu kázeňských trestů, již zmiňované specializované oddělení, bezdrogová zóna a oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Nástupní, výstupní a krizové oddělení jsou umístěna zvlášť, většinou v částech hospodářských objektů. Věznice nedisponuje specializovaným oddělením zabývajícím se ochrannou či dobrovolnou léčbou ve vězení. Zvýšil se počet odsouzených, kteří prošli programem bezdrogové zóny, a to již v průběhu

roku 2005, kdy byla kapacita oddělení navýšena o 8 míst, celkem je navýšena na 65 míst.⁴²

Charakteristika odsouzených ve věznici Stráž pod Ralskem

Ve věznici se nacházejí pachatelé trestných činů takřka v celém rozsahu trestního zákona. Vzhledem k profilaci věznice se však jedná o pachatele odsouzené v jednotlivých paragrafech většinou v nižších odstavcích. Pachatelé zvláště nebezpečných trestních činů (§ 62 tr.z.) se zde vyskytují ve výrazné menšině a většinou se jedná o odsouzené přeřazené pro zbytek výkonu trestu z vyššího typu věznice.

Z hlediska sociálního se jedná o značně různorodou společnost. Jsou zde odsouzení blízcí věku mladistvých vedle odsouzených blížících se důchodovému věku, prvotrestaní vedle recidivistů, ateisté s věřícími a křesťané vedle muslimů. Tyto jednotlivé skupiny není možné vzhledem k architektuře věznice od sebe oddělit a není možné mít odsouzené plně pod kontrolou po celých 24 hodin. Následně musí zaměstnanci Vězeňské služby řešit problémy vyplývající z tzv. „druhého života odsouzených,“ kdy právě problematika celodenního společného pobytu těchto nesourodých sociálních skupin v uzavřeném prostoru hraje významnou roli.⁴³

3.4 Charakteristika vyšetřovaného souboru

Vyšetřovaná skupina se skládá z osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Jsou to lidé, kteří neuznávají společenské normy. Zpravidla provádějí destruktivní činnost, která je zaměřena proti společenskému řádu a běžným společenským zvyklostem. Mají omezenou schopnost vnitřní kontroly, projevují se nedostatkem empatie, citovou chladností a egoismem. Jsou nadměrně zacílení na sebe a své potřeby a chybí jim pocity viny. Zpravidla se tedy jedná o osoby s poruchou chování, nebo osobnosti, u

⁴² GRUNDOVÁ, K. *Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky Libereckého kraje za rok 2006*. Liberec: Krajský úřad Libereckého kraje, 2007. s.26.

⁴³ ROZTOČILOVÁ, D. *Věznice Stráž pod Ralskem 1973-2003*. 1. vyd. Mimoň: Tiskárna Ralsko s.r.o., 2003, s. 41.

nichž proběhla socializace nežádoucím způsobem. Věkově jsou ve sledovaném vzorku začleněny všechny kategorie, a to od 20 do 50 let. Skupinu lze rozdělit na odsouzené s prvním pobytem ve věznici, jednalo se o 21 osob, a odsouzené, kteří jsou ve věznici již minimálně podruhé, těch bylo 29.

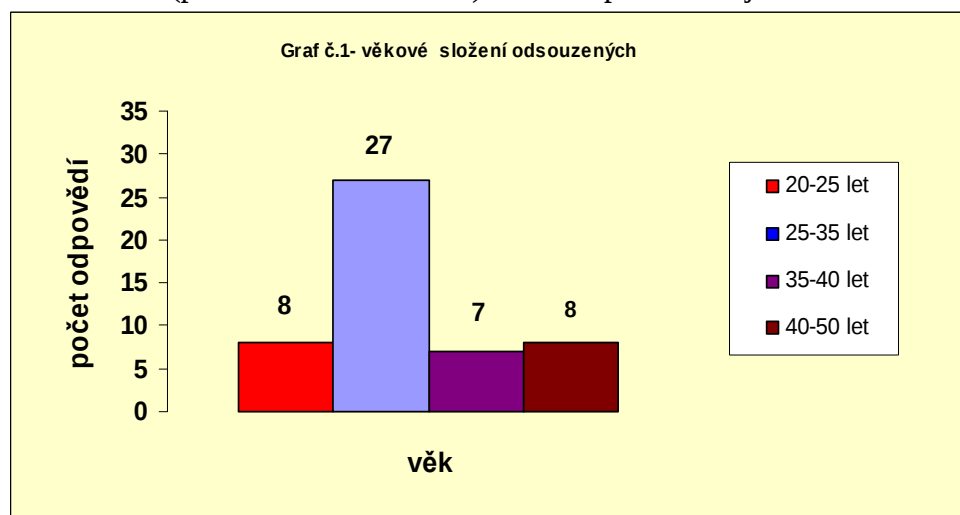
3.5 Vyjádření výsledků sociálního šetření

Grafické vyjádření výsledků

Výsledky celého šetření jsou tabulkově a graficky znázorněny. Jsou zde odpovědi odsouzených na otázky týkající se věku, počtu výkonů trestu odnětí svobody, doby strávené ve výkonu trestu odnětí svobody a dosaženého vzdělání.

Graf č.1 ukazuje věkové složení odsouzených. **Graf č.2** znázorňuje dosažené vzdělání odsouzených. Tyto grafy ukazují, jaké je vzdělanostní a věkové složení odsouzených, kteří se zúčastnili sociálního šetření. Dále se zde nachází **tabulka č.1**, která udává poměr mezi počtem odsouzení k VTOS a celkovou délkou trestu.

(příloha. č 1/ otázka č.1) Uveďte prosím svůj věk.

(příloha. č 1/ otázka č.4) Jaké je vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

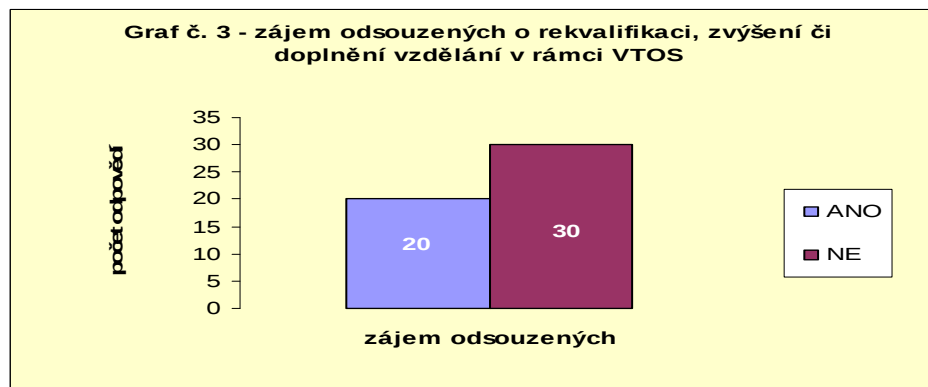

Tabulka č. 1 – počet odsouzení k VTOS a délka trestu

Soudně trestán do VTOS	1	2	3	4	5	7
	x	x	x	x	x	x
Počet odsouzených	22	15	6	1	4	2
Průměrná délka posledního trestu (v měsících)	39	36	34	12	33	7
Průměrná celková délka trestů (v měsících)	39	58	103	72	103	82

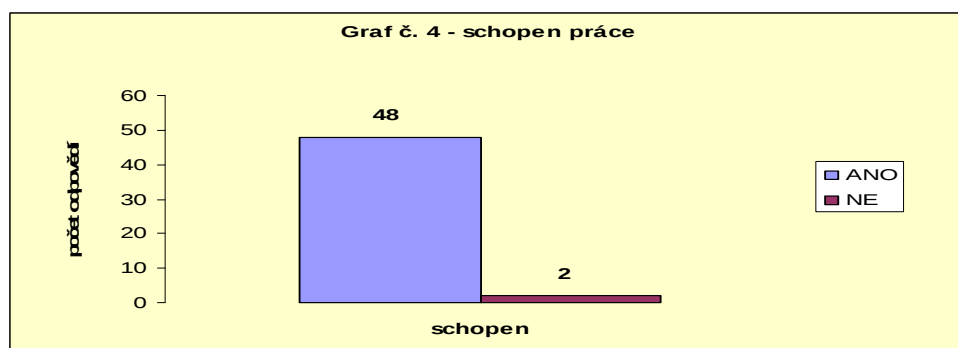
Na tomto místě je zobrazen zájem odsouzených o vzdělávání a rekvalifikaci **Graf č.3**

(příloha. č 1/ otázka č.5) Máte zájem v rámci výkonu trestu o rekvalifikaci, zvýšení či doplnění vzdělání?

Následující grafy a tabulka odpovídají na otázky z dotazníku, konkrétně **otázky č. 6 – č.11** (uvedené v **příloze č. 1**). Odpovědi jsou zpracovány do **grafů č.3 – č. 7 a tabulky č.2**. Názorně ukazují, kolik odsouzených je schopno práce ve VTOS, a u práce neschopných důvod jejich neschopnosti. Dále zobrazují, zda a jak byli před nástupem VTOS zaměstnáni, mají-li zájem o pracovní zařazení během pobytu ve věznici, délku nepřetržitého zaměstnání a zda pro odsouzené má pracovní zařazení ve věznici význam.

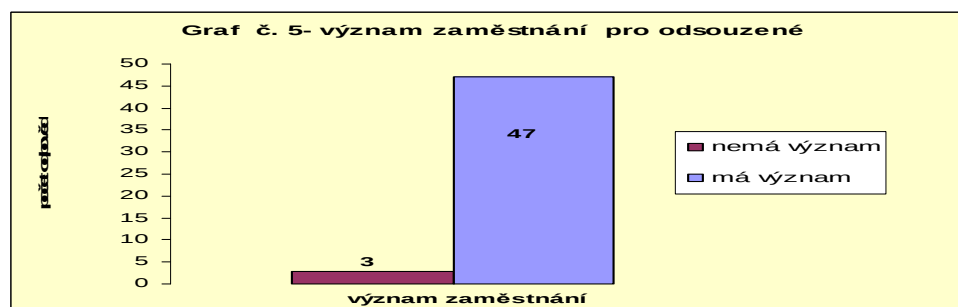
(příloha.č1/otázka č.6) Jste schopen práce?

Tabulka č. 2 – důvod neschopnosti pracovat

Důvod neschopnosti práce	Dlouhodobá nemoc	Invalidita
Počet odsouzených / Procenta z celku	2/4	0/0

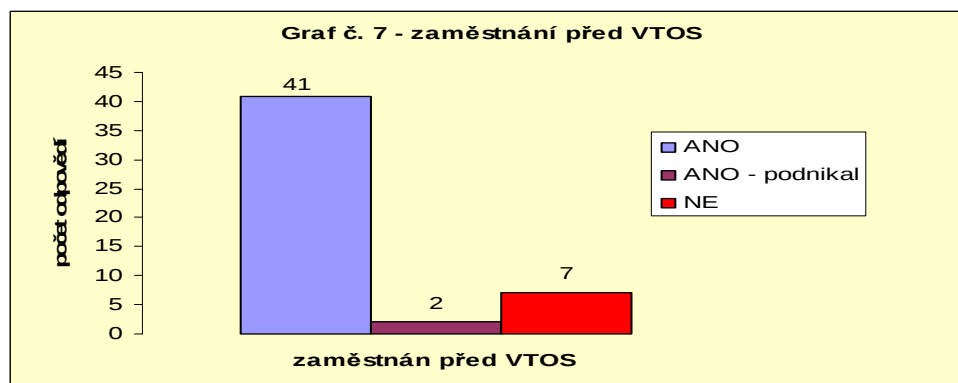
(příloha.č.1/otázka č.7) Má význam dle vašeho názoru odsouzené zaměstnávat?

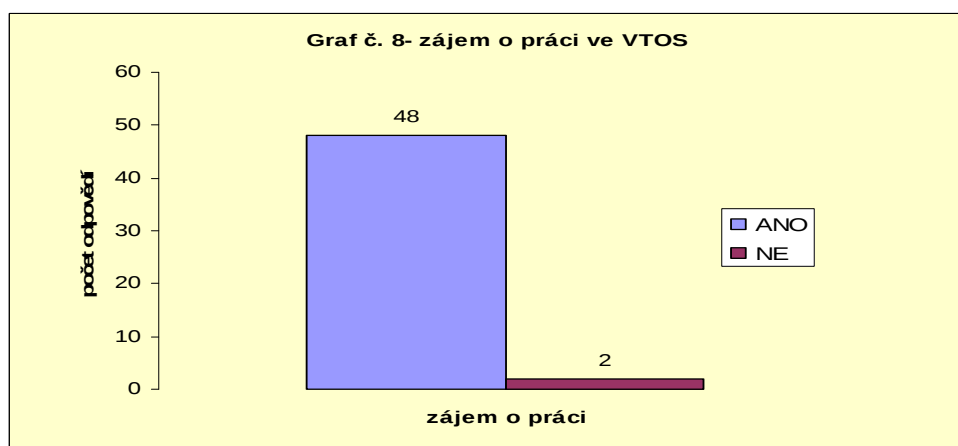
příloha.č.1/otázkač.9) Jak dlouho jste byl nepřetržitě zaměstnán?

(příloha.č.1/otázka č.10) Měl jste před nástupem do výkonu trestu trvalé zaměstnání – podnikal jste?

(příloha.č.1/otázka č.11) Máte zájem o pracovní zařazení v rámci výkonu trestu?

Následující text obeznámuje s odpověďmi odsouzených na **otázky č.12 –č. 16** z dotazníku (**příloha č.1**). Odpovědi jsou shrnuty do **tabulek č.3 a č.4**, dozvíme se z nich, jaký druh práce a typ pracoviště preferují odsouzení, zda byli seznámeni s výběrem pracovního zařazení ve Věznici Stráž pod Ralskem, domnívají-li se, že tato nabídka je dostatečná, a konečně jsou-li v současné době zařazení mezi pracující, či nikoli.

Tabulka č.3 – druh pracovního zařazení a typ pracoviště preferované odsouzenými

Druh práce	počet odpovědí	%
Fyzicky náročná práce	17	34
Středně těžká manuální práce	19	38
Lehčí manuální práce	13	26
Žádný typ práce	1	2
Typ pracoviště	počet odpovědí	%
Vnitřní provoz	1	2
Vnitřní pracoviště	13	26
Vnější pracoviště nestřežené	3	6
Volné pracoviště	32	64
Žádné pracoviště	1	2

Tabulka č.4 – seznámení s možností pracovního zařazení, dostatečnost nabídky, současné pracovní zařazení

	ANO	NE
<i>Seznámen s možností a výběrem zaměstnání</i>	44	6
<i>Dostatečnost nabídky pracovních míst</i>	22	28
<i>Pracovně zařazen</i>	43	7

Následující text obeznámuje s odpověďmi odsouzených na **otázky č.17 – 21** z dotazníku (**příloha č.1**). Odpovědi jsou zpracovány do **grafů č.7 – č. 11**. Názorně ukazují, jaká je spokojenost odsouzených se svým pracovním zařazením, zda-li by chtěli práci změnit, zda jsou spokojeni s tím, že jsou zaměstnáni, je-li pro ně zaměstnání ve věznici přínosné a využijí-li poznatků a dovedností získaných při práci ve věznici mimo VTOS.

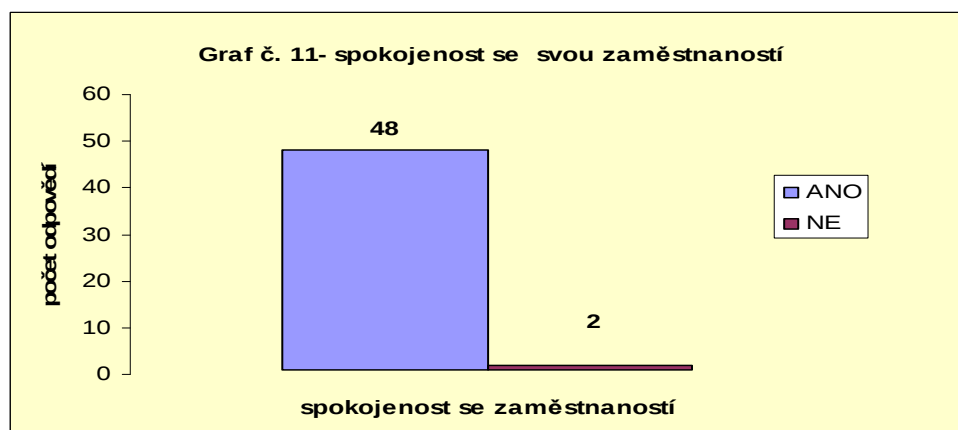
(příloha.č.1/otázka č.17) Jste se svým pracovním zařazením ve věznici spokojen ?

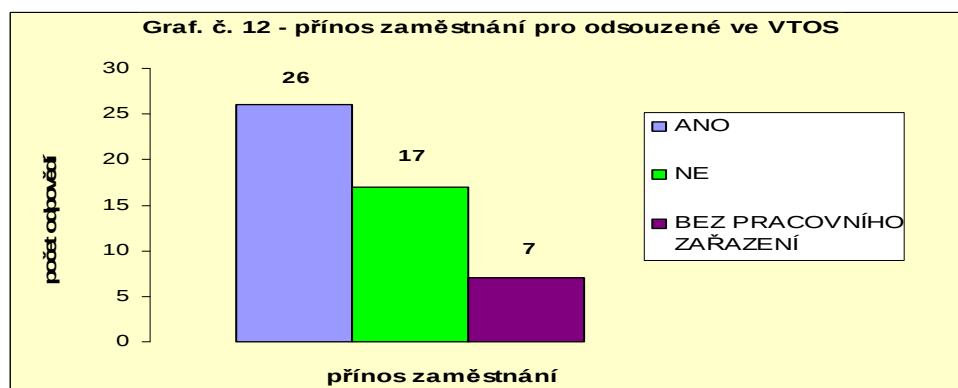
(příloha.č.1/otázka č.18) Chtěl byste změnit pracovní zařazení ?

příloha.č.1/otázka č.19) Jste spokojen s tím, že jste zaměstnán ?

(příloha.č.1/otázka č.20) Je pro Vás zaměstnání ve věznici přínosné ?

(příloha.č.1/otázka č.21) Využijete poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení ve věznici mimo VTOS ?

Vyhodnocení a interpretace získaných výsledků (dat)

Ve výše uvedeném sociálním průzkumu bylo osloveno 50 respondentů z řad odsouzených. Uvedený vzorek dotazovaných nepostihuje jednoznačně zkoumanou problematiku v celém rozsahu. Výsledky jsou platné pro zkoumaný vzorek odsouzených, poukazují však dostatečně na problémy v oblasti zaměstnanosti..

Cílem praktické části je pomocí dotazníku ověřit zvolenými metodami následující předpoklady:

- I. „Více než 70 % práce schopných odsouzených ve VTOS má zájem o zaměstnání v rámci výkonu trestu odnětí svobody.
- II. Více než 70 % opakovaně vězněných osob nemá zájem o zařazení na jakékoli pracoviště.
- III. Více než 70 % odsouzených ve VTOS nemá zájem o zvýšení kvalifikace, či doplnění nebo zvýšení vzdělání.“⁴⁴
- IV. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je spokojeno, že je pracovníčně zařazeno.
- V. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je se svým pracovním zařazením ve VTOS spokojeno.
- VI. Více než 50 % odsouzených ve VTOS využije poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení mimo VTOS.

První bod v dotazníku (*příloha č.1*) zněl: „*Uveďte prosím svůj věk.*“ Zkoumaná skupina měla věkové složení v rozpětí 20 až 50 let, přičemž největší skupinou byla skupina v rozmezí 25 až 35 let. Tuto skupinu tvořilo celkem 27 respondentů, což vyjádřeno procenty činí 54% ze všech dotazovaných odsouzených (*příloha č.1/graf č.1*).

⁴⁴ KLIMŠA, J. *Problematika zaměstnávání odsouzených*. Liberec, 2006, s.9. Diplomová práce na Pedagogické fakultě TUL na katedře KSS. Vedoucí práce PhDr. Sochůrek

U zkoumané skupiny byly zjišťovány četnost a délka výkonu trestu odnětí svobody, nejvyšší ukončené vzdělání, zájem o další vzdělávání ve výkonu trestu, zájem o rekvalifikaci, zvýšení či doplnění vzdělání, schopnost (způsobilost) pracovat, jaký má význam práce ve VTOS pro odsouzené, zaměstnání před VTOS, zájem o zařazení do práce ve VTOS, preferovaný druh pracovního zařazení a typ pracoviště, otázky byly také zaměřeny na znalost možností zařazení ve věznici, dostatečnost pracovních míst a především na to, zda je respondent v současnosti zaměstnáván, či ne. Dále pak je-li se svým pracovním zařazením spokojen, změnil-li by případně pracovní zařazení, byla zjišťováno, zda jsou spokojeni s tím, že mají zaměstnání, zda jim práce něco přináší a využijí-li poznatky a dovednosti získané z pracovního zařazení ve věznici mimo VTOS.

Zkoumaný vzorek lze rozdělit do dvou hlavních skupin, na odsouzené prvně ve VTOS (prvotrestané) a odsouzené poněkolkáté ve VTOS (recidivisty), které budeme dále dělit dle počtu VTOS.

Prvotrestaných bylo celkem 22 (44%) a jejich průměrná délka trestu činila 39 měsíců (*tabulka č.1*), nejmladšímu z nich bylo 21 a nejstaršímu 50 let. Vzdělání (*graf č.2*) se pohybovalo v rozmezí od základního až po vysokoškolské (8x základní, 9x odborné, 2x středoškolské, 3x vysokoškolské – u prvotrestaných). Překvapující byl fakt, že 11 odsouzených (polovina z této skupiny) mělo zájem o další vzdělávání či rekvalifikaci. Ze všech členů zkoumané skupiny mělo zájem o rekvalifikaci či zvýšení vzdělání 30 respondentů, tj. 60%, zbytek 40% zájem neměl - (*graf č.3*). Tímto se nepotvrdil předpoklad III. - více než 70 % odsouzených ve VTOS nemá zájem o zvýšení kvalifikace, či doplnění nebo zvýšení vzdělání.

Dalším zjištěním bylo, že ze zkoumané skupiny je schopno práce 48 respondentů (96% - *graf č.4*), ze skupiny prvotrestaných bylo schopno práce 20 odsouzených, dva ze zdravotních důvodů schopni nebyli.

Zkoumaná skupina přikládá také velký význam zaměstnání ve VTOS, 47 respondentů (94% odpovědělo - zaměstnání má velký význam, zbytek 6% odpovědělo - zaměstnání ve VTOS nemá význam - *graf č.5*).

Před nástupem do VTOS mělo trvalé zaměstnání 41 respondentů, 2 respondenti podnikali a zbylých 7 dotazovaných bylo bez práce (*příloha č.4/graf č.7*). Z prvotrestaných byli 3 nezaměstnaní, 17 s trvalým zaměstnáním a 2 respondenti podnikali. Při zkoumání časového intervalu nepřetržitého zaměstnání odsouzených bylo zjištěno, že více jak rok bylo nepřetržitě zaměstnáno 40 odsouzených respondentů (80%), méně než rok bylo zaměstnáno 7 respondentů (14%), více než půl roku 1 respondent (2%), déle jak měsíc 1 respondent (2%), jeden odsouzený nebyl dosud zaměstnán (2%)- (*graf č.6*).

Následnou otázkou byl zjišťován zájem odsouzených o pracovní zařazení, zde se předpokládá I. – více než 70% práce schopných odsouzených ve VTOS má zájem o zaměstnání v rámci výkonu trestu odnětí svobody – potvrdil. Výsledné hodnoty byly 48 (96%) respondentů má zájem a 2 (4%) nemají (*graf č.8*). Všichni kladně odpovídající byli zároveň práce schopní. Práce schopných bylo 48, pro potvrzení předpokladu bylo zapotřebí, aby kladně odpovědělo více jak 35 práce schopných odsouzených, tato situace nastala a kladně odpovědělo 48 práce schopných, což odpovídá 96% ze všech práce schopných odsouzených.

O pracovní zařazení mají zájem všichni prvotrestaní. Tato otázka zároveň dává odpověď na předpoklad II. Prvotrestaných bylo 22, zbytek respondentů musí být opakovaně uvězněných (tj. 28), zároveň víme, že 20 prvotrestaných a 28 opakovaně uvězněných respondentů má zájem o pracovní zařazení – zbytek respondentů (prvotrestaných) o pracovní zařazení zájem nemá. Zbytek tvoří 2 záporně odpovídající respondenti (*příloha č.1/otázka č.11*) – viz *graf č.8*), zároveň toto číslo vyjádřeno procentuálně činí ze všech (28) opakovaně uvězněných 100%, čímž se předpoklad II. - více než 70 % opakovaně vězněných osob nemá zájem o zařazení na jakékoli pracoviště – nepotvrdil.

Dalšími otázkami byla zjišťována preference druhu pracovního zařazení a typu pracoviště *(tabulka č.3)*. Prvotrestaní by v největší míře (4 preference) volili lehčí manuální práci, 11 odsouzených středně těžkou manuální práci, 6 dotazovaných by volilo fyzicky náročnou práci, jeden odsouzený by nevolil žádnou práci. Co se týče typu pracoviště, prvotrestaní preferují volné pracoviště (16), následuje vnitřní pracoviště (3), vnější nestřežené pracoviště (1) a na konec vnitřní provoz (1), jeden respondent z prvotrestaných by nevolil žádné pracoviště.

Dále se dotazník pro zkoumanou skupinu odsouzených *(příloha č.1)* v otázkách č. 14, 15 a 16 ptá na obeznámení s nabídkou pracovních míst ve Věznici Stráž pod Ralskem, zda nabídka pracovních míst, možného zařazení, je dostatečná a zda je odsouzený respondent pracovním zařazením *(tabulka č.4)*.

Šetřením bylo zjištěno, že informovanost odsouzených respondentů je na dobré úrovni, s nabídkou pracovních příležitostí ve věznici se seznámili v době pobytu na nástupním oddělení. S možným pracovním zařazením bylo seznámeno 44 respondentů (z prvotrestaných 17 odsouzených), 6 odsouzených respondentů se neseznámilo s touto problematikou z důvodu nezájmu – „měli jiné starosti“. Více jak polovina odsouzených respondentů vyjádřila nespokojenost s nabídkou pracovních míst - 28 (56%), nereflektuje jejich odbornost a zájmy, jak je patrné z odpovědí na otázku č.15. Naopak 22 (44%) respondentů se domnívá, že nabídka je dostatečná *(tabulka č.4)*. Mezi pracující je ze všech respondentů zařazeno 43 (86%) odsouzených, 15 z nich je prvotrestaných (30%).

Další otázkou zjišťovala spokojenost odsouzených s pracovním zařazením ve VTOS *(příloha č.1/otázka číslo 17)*. Šetřením bylo zjištěno, že odsouzení respondenti jsou s pracovním zařazením více jak z 50 % spokojeni. Spokojenost odsouzených respondentů s pracovním zařazením ve věznici je velká, 42 (84%) respondentů odpovědělo kladně, pouze 8 (16%) odpovědělo záporně *(graf č.9)*. V záporných odpovědích je promítnut i názor dvou odsouzených, kteří v současné době pracují, ale

pracovat nechtějí. Předpoklad č. V. - více jak 50% odsouzených ve VTOS je se svým pracovním zařazením v rámci VTOS spokojena - se potvrdil.

Na otázku, zda by chtěli pracující odsouzení změnit pracovní zařazení (*příloha č.1/otázka číslo 18*) překvapivě většina dotázaných odsouzených 41 (82%) odpověděla, že ano. Jen 9 (18%) odsouzených odpovědělo, že ne (*graf č.10*). Jako důvod byla uváděna malá mzda, práce mimo učební obor odsouzeného, změna práce, prostředí a pracovního kolektivu.

Naopak na otázku je-li odsouzený respondent spokojen s tím, že je zaměstnán (*příloha č.1/otázka číslo 19*) většina respondentů - 48 (96%) odpověděla, že je spokojena, jen 2 odsouzení (4%) odpověděli, že pracovat nechtějí a chtěli by být vyřazeni z práce (*graf č.11*). *Předpoklad č. IV.* - více než 50 % odsouzených ve VTOS je spokojena s tím, že je zaměstnána - se potvrdil .

Další položená otázka se týkala přínosu zaměstnání ve věznici pro odsouzené respondenty (otázka č. 20). Stejně jako v předchozí otázce více jak polovina respondentů 26 (52%) odpověděla, že je pro ně zaměstnání ve věznici přínosné, pro 17 (34%) odsouzených je zaměstnání zbytečné a nic jim nepřináší, 7 (14%) respondentů není pracovním zařazeno. (*graf č.12*).

V předposlední otázce sociálního průzkumu (*příloha č.1/otázka č.21*) byli odsouzení tázáni, zda využijí poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení ve VTOS mimo VTOS, většina odpověděla, že ne - 32 (64%), jako důvod nejčastěji uváděli práci mimo jejich obor a profesní zaměření, 11(22%) odpovědělo, že nabyté poznatky a dovednosti využijí i v civilním životě, 7 (14%) respondentů není pracovním zařazeno (*graf č.13*). *Předpoklad č. VI.* - více než 50 % odsouzených ve VTOS využije poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení mimo VTOS - se nepotvrdil.

Opakovaně trestaní tvoří početnější skupinu (28) než prvotrestaní, nejpočetněji zastoupenou skupinou byla skupina odsouzených, kteří se nacházeli ve VTOS poprvé, těch bylo v našem šetření 22, což představuje 44% ze všech dotazovaných, následovali odsouzení umístění ve VTOS

podruhé (15), potřetí (6), popáté (4), sedmkrát (2), po čtvrté (1) (*tabulka č.1*).

Skupinou, kterou se budeme převážně zabývat, vzhledem k její početnosti, bude skupina opakovaně se nacházejících ve VTOS. Je to skupina nejpočetnější, má také nejpočetnější zastoupení mezi pracujícími odsouzenými. Z této skupiny ve VTOS pracuje 23 respondentů.

Skupina podruhé vězněných měla průměrnou celkovou dobu trestu 58 měsíců (*tabulka č.1*), vzdělání u této skupiny převažuje odborné (10), následuje vzdělání základní (5) a střední (1). Ostatní recidivisté mají dosažené vzdělání – 6x základní, 6x odborné a 1x středoškolské.

Na otázku č.5 z dotazníku (*příloha č.1*) („*Máte zájem v rámci výkonu trestu o rekvalifikaci, zvýšení či doplnění vzdělání?*“) ze skupiny recidivistů kladně odpovědělo 8 respondentů (5x podruhé ve VTOS, 3x potřetí ve VTOS), měli ukončené 4x základní vzdělání, 4x vzdělání odborné. Na otázku č.6 z téhož dotazníku („*Jste schopni práce?*“) kladně odpovědělo 28 respondentů z řad recidivistů (15x podruhé, 6x potřetí, 1x po čtvrté, 4 x popáté, 2x po sedmé ve VTOS) – (*graf č.4*). Z *tabulky č.2* se dozvíme důvod neschopnosti práce 2 respondentů (2x dlouhodobá nemoc).

Před výkonem trestu odnětí svobody pracovalo 43 odsouzených (21 prvotrestaných, 12 odsouzených podruhé, 5 potřetí, 1 po čtvrté, 3 popáté, 1 po sedmé trestaných ve VTOS), dalších 7 respondentů před výkonem trestu nepracovalo (z toho 1 prvotrestaných, 3 podruhé, dále po 1x potřetí, 1x popáté a 1x po sedmé vězněných) - (*graf č.7*). Zájem o pracovní zařazení projevilo 48 (96%) odsouzených (z toho 20 prvotrestaných a 28 recidivistů) (*graf č.8*).

Dalšími otázkami byla zjišťována preference druhu pracovního zařazení a typu pracoviště (*tabulka č.3*). Recidivisté by 11x volili fyzicky náročnou práci, 9x středně těžkou práci, 8x lehčí práci.

Co se týče typu pracoviště, recidivisté preferují – po druhé ve VTOS: 3x vnitřní pracoviště, 2x vnější pracoviště, 10x volné pracoviště, po třetí ve VTOS: 3x vnitřní pracoviště, 3 x volné pracoviště, po čtvrté ve

VTOS: 1x volné pracoviště, po páté ve VTOS: 2x vnitřní pracoviště, 2x volné pracoviště, po sedmé ve VTOS: 1x- vnitřní pracoviště, 1x volné pracoviště (příloha č.1/otázka č.13). Výsledky průzkumu u opakovaně trestaných (příloha č.1/otázka č.14-21) byly prezentovány souhrnně v předchozí části práce.

Poslední otázkou v dotazníku pro skupinu odsouzených byla příloha č.1/otázka č.22, na kterou odpověděli všichni respondenti kladně. Otázka zněla: „Byly pro vás jednotlivé body dotazníku srozumitelné?“

3.6 Shrnutí výsledků praktické části

Při hodnocení a sumarizování provedeného sociálního šetření se ukázalo zajímavým zjištěním, že většina z dotázaných respondentů ráda pracuje a pracovala by na jakémkoliv pracovišti. Toto zjištění je platné jak pro prvotrestané, tak pro osoby opakovaně trestané.

Jako důvod své pracovní angažovanosti (příloha č.1/otázka č.7) uváděli odsouzení nejčastěji získání finančních prostředků na splácení dluhů, kapesné, změnu prostředí, rychlejší uplynutí trestu odnětí svobody.

Neméně překvapivým zjištěním byl zájem o zvýšení kvalifikace, o zvýšení vzdělání. Toto konstatování se týkalo jak odsouzených se základním vzděláním, u nichž se snaha o doplnění vzdělání dala očekávat, tak i odsouzených, kteří mají odborné vzdělání nebo středoškolské vzdělání. Jako nejčastější důvod neuváděli však korespondenti nabytí nových vědomostí a dovedností, ale změnu věznice, nejčastěji s mírnějším režimem (příloha č.1/otázka č.5).

Odsouzení také v dotazníkovém šetření odpověděli, že jsou rádi, že mají nějaké zaměstnání, bez ohledu na to, zda jsou s prací a v práci spokojeni, či nikoliv (většina je se svým pracovním zařazením spokojena), a přesto by své pracovní zařazení rádi změnili. Jako důvod uváděli respondenti nejčastěji nevyužití svých schopností a profesních dovedností, nebo syndrom vyhoření z jednotvárné manuální činnosti.

Zajímavé také je, že se odsouzení domnívají, že nevyužijí poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení ve VTOS mimo VTOS. Pro potvrzení své domněnky uvádějí, že je to práce mimo jejich obor, že pracují z dané nutnosti a v civilním životě je k pravidelné pracovní činnosti nikdo nedonutí. Práci ve VTOS tedy vítají, ale mimo VTOS nikoli. Práci berou zčásti jako represivní prostředek, neboť jsou k ní nuceni (příloha č.1/otázka č.20).

Shrnutí dotazníkového šetření.

Předpoklad:

I. Více než 70 % práce schopných odsouzených ve VTOS má zájem o zaměstnání v rámci výkonu trestu odnětí svobody - se potvrdil.

II. Více než 70 % opakovaně vězněných osob nemá zájem o zařazení na jakékoli pracoviště - se nepotvrdil.

III. Více než 70 % odsouzených ve VTOS nemá zájem o zvýšení kvalifikace, či doplnění nebo zvýšení vzdělání - se nepotvrdil

IV. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je spokojeno s tím, že je pracovně zařazeno - se potvrdil.

V. Více než 50 % odsouzených ve VTOS je se svým pracovním zařazením v rámci VTOS spokojeno - se potvrdil.

VI. Více než 50 % odsouzených ve VTOS využije poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení mimo VTOS - se nepotvrdil.

Navrhovaná opatření ke zlepšení situace v oblasti zaměstnávání odsouzených:

Zákon o výkonu trestu ukládá věznicím povinnost vytvářet podmínky pro zaměstnávání odsouzených. Věznice tedy vytvářejí podmínky pro zaměstnávání odsouzených v rámci svého vnitřního provozu, vlastní výroby, podnikatelské činnosti, smluvně u jiných subjektů, vybrané věznice i vzděláváním formou denního studia.

Zdánlivě je tedy mnoho příležitostí, jak zaměstnat odsouzené. Zaměstnávání odsouzených je však velkým problémem. Nejprve je zde třeba zdůraznit, že společenské poměry, zejména hospodářská situace společnosti, se promítají do života věznice. Jestliže je ve společnosti velká

míra nezaměstnanosti, společnost se nachází v hospodářské recesi a stagnaci, nelze tedy očekávat, že zaměstnávání odsouzených bude mít stoupající tendenci, ale spíše opačnou. S rostoucí mírou nezaměstnanosti ve společnosti stoupá podíl majetkové trestné činnosti, roste kriminalita, přibývá odsouzených, ale ubývá práce pro odsouzené.

Dalším neméně významným hlediskem je jejich zařazování na konkrétní pracoviště. Odsouzení, aby mohli být zařazeni do pracovního procesu, musí být komisionálně posouzeni, zda jsou pro zařazení vhodnými uchazeči.

Jsou posuzována tato hlediska:

- Bezpečnostní - zvážení možnosti odchodu odsouzeného z pracoviště (týká se zejména volného pracoviště nebo nestřeženého pracoviště) .
- Vhodnost pracovní činnosti zejména s ohledem na účel VTOS.
- Osobnost odsouzeného, tj. chování a možné reakce odsouzeného.
- Sociální poměry odsouzeného.
- Charakter spáchané trestné činnosti.
- Vnější diferenciaci odsouzeného.
- Rizikové faktory.
- Zdravotní klasifikace a způsobilost pro výkon činnosti.
- Využitelná a potřebná kvalifikace.
- Délka výkonu trestu.

Odsouzení však nedosahují potřebné kvalifikace, nemají využitelné dovednosti, pracovní návyky. Mladší generace odsouzených zde mnohdy přichází poprvé do styku s pracovním procesem. Vše je ještě umocněno negativními charakterovými vlastnostmi a osobnostními rysy odsouzených. U těchto odsouzených se dá předpokládat i velká fluktuace v pracovním procesu, neboť se dříve nebo později dostanou do konfliktu na pracovišti.

Pro většinu odsouzených je tedy nejpříjemnějším řešením jejich zaměstnanosti vnitřní pracoviště v rámci věznice. To však vyžaduje, aby ve věznici byly k dispozici výrobní plochy a hlavně výrobní program pro

smluvní partnery. Dalším možným řešením je pronajímání prostor podnikatelským subjektům.

Zdánlivě neřešitelný problém. Autor práce se domnívá, že existuje celá řada kroků, které by mohly vést ke změně stávající situace. V první řadě je to změna legislativy, kdy převážná část věznic by byla privátními subjekty. S tím souvisí privatizace stávajících i výstavba nových věznic, jejichž velikost a prostory by zohledňovaly počet odsouzených i svou vlastní výrobní činnost. Věznice by se staly autonomními privátními výrobními jednotkami. Zvláště nyní je vhodná doba pro podporu podnikání v této oblasti, zvláště je-li ve státním zájmu podporovat snižování nezaměstnanosti.

Dále by pomohla změna legislativy, odsouzení by nebyli zařazováni do čtyř skupin vnější diferenciace, ale hodnotila by se rizika a potřeby pachatele trestné činnosti. Důraz by byl kladen na osobnost pachatele, ne na trestný čin. Zvýšila by se možnost zaměstnávání odsouzených.

Další oblastí je zvyšování kvalifikace a odbornosti odsouzených a tím i připravenosti pro jejich pracovní zařazení ve věznici i mimo ni. V civilním sektoru se zavírají školy, odborná učiliště pro nedostatek žáků a studentů, ve věznici je potencionálních žáků a studentů nadbytek! Co bude dělat a jak se bude chovat občan propuštěný z VTOS bez vzdělání s puncem trestance, tudíž bez práce a bez peněz?

Dále je třeba ve věznicích minimalizovat jakékoliv služby, které jsou nyní nakupovány, a zajišťovat je v co největší míře ve vlastní režii. Jedná se o praní oděvů, dodávku pečiva, pěstování zeleniny a ovoce, a to tak, aby tyto služby zajišťovaly potřeby věznice, přebytky by se pak mohly prodávat třeba i věznicím, kde rostlinná výroba není možná. Vždyť v okolí věznic je polí neoraných nadbytek!

V rámci nové „diferenciace“ vytvořit tam, kde to bude jen možné, „vězeňskou samosprávu,“ tj. vězni by si zajišťovali sami organizaci a řízení obslužných procesů vnitřního provozu věznice, která by do určité míry nahradila činnost dozorců. Vedlo by to k zaměstnanosti odsouzených,

samostatnosti a k větší míře odpovědnosti odsouzených za sebe i ostatní odsouzené. Odsouzení nejsou nesvéprávní!

Tato reforma českého vězeňství by jistě byla náročná finančně i časově. Nutno je však mít na zřeteli, že nejdéle trvá a nejobtížnější úkol je ten, který se nezačne.

4 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zmapovat možnosti zaměstnávání odsouzených ve VTOS. V rámci zaměstnávání odsouzených se zjišťovalo, proč odsouzení pracují, nebo nepracují, co jim práce přináší a zda jim přidělená práce vyhovuje, nebo zda by ji chtěli změnit a přizpůsobit svým potřebám ve vztahu k začlenění do společnosti po propuštění.

Teoretická část byla zaměřena na výklad základních pojmů, seznámila nás s historickým pohledem na práci člověka, zdůraznila, jaký význam má práce v procesu socializace člověka. Přiblížila funkci výchovy a trestu v procesu socializace. Ukázala, že nepovedená socializace vede k protispolečenskému chování. Nastínila význam trestu ve smyslu trestního práva. Seznámila nás s historickým vývojem vězeňských systémů, se současnou problematikou nápravy, resocializace a reintegrace odsouzených do společnosti. Nastínila řešení problému výchovy a práce v kontextu Evropských vězeňských pravidel.

Ukázala, jak je zaměstnávání odsouzených zakotveno v legislativě. Seznámili jsme se s typy pracovišť, způsobem výběru odsouzených na jednotlivá pracoviště a způsobem rozúčtování odměn za práci pro odsouzené.

Cílem praktické části bylo pomocí dotazníku zjistit postoje odsouzených k jejich zaměstnávání. Zjištění byla víceméně překvapující. Téměř všichni odsouzení mají zájem o pracovní zařazení, rekvalifikaci, zvýšení vzdělání. Odsouzení jsou spokojeni, že jsou zaměstnání. Většina by ji ale chtěla z různých důvodů změnit. Odsouzení z větší části nevyužijí nabyté poznatky a vědomosti mimo VTOS.

Přínos bakalářské práce v řešení problematiky zaměstnávání odsouzených lze spatřovat v zjištění, že většina odsouzených je motivována k vlastnímu sebevzdělávání, práci, i přestože jsou si vědomi, že je to práce, která je mnohdy mimo jejich odbornost a mimo výkon trestu v ní pokračovat nebudou, nebo nechtějí. Lze tedy konstatovat, že působení

zaměstnanců VS ČR na odsouzené v oblasti problematiky zaměstnanosti je pro odsouzeného i společnost přínosné.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Použitá literatura

1. BURIÁNEK, J. *Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-304-3
2. BUREŠ, Z. *Psychologie práce a její užití*. 3. vyd. Praha: Práce, 1981.
3. ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. ISBN 80-7251-104-1.
4. JANEK, M. *Cesty rozvoje osobnosti*. 1. vyd. Praha: Ml. fronta, 1989. ISBN 80-204-0097-4
5. JELÍNEK, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Trestní zákon a trestní řád*. 14. vyd. Praha: Linde a.s., 2000. ISBN 80-7201-211-8
6. KLIMŠA, J. *Problematika zaměstnávání odsouzených*. Liberec, 2006. Diplomová práce na Pedagogické fakultě TUL na katedře KSS. Vedoucí práce PhDr. Sochůrek.
7. KOVÁLIKOVÁ, V. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1979.
8. MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. 1. vyd. Ostrava: Vydavatelství Ostravské university v Ostravě, 2003. ISBN 80-7242-256-4
9. MASARYK, T. G. *Jak pracovat?*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Jan Kanzelsberger, 1992. ISBN 80-900095-0-6
10. MEZNÍK, Jiří, aj. *Základy penologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1114-9
11. NAKONEČNÝ, M. *Motivace pracovního jednání a její řízení*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1992. ISBN 80-85603-01-2
12. NEDOROST, Libor. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1248-X
13. RŮŽIČKA, J., MATOUŠEK, O. *Člověk a práce: Psychologické aspekty pracovní činnosti*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1972.
14. RŮŽIČKA, J., MATOUŠEK, O. *Psychologie práce: Základní otázky*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965.

15. SOCHŮREK , J. *Kapitoly z penologie I. díl.* 1. vyd.
Vydavatelství Technické university v Liberci, Liberec: 2007.
ISBN 978-80-7372-203-6
16. SOCHŮREK , J. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie.* 1. vyd.
Vydavatelství Technické university v Liberci, Liberec: 2001.
ISBN 80-7083-494-3
17. ŠÍMA, Alexander, SUK, Vladimír. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy.* 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-098-2.
18. ŠTIKA, J. *Psychologie ve světě práce.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003.
ISBN 80-246-0448-5
19. ŠVINGALOVÁ, D. *Metodické pokyny pro zpracování bakalářských prací.* 1. vydání. Liberec: TUL, 2003. ISBN 80-7083-704-7
20. ŠVINGALOVÁ, D., PEŠATOVÁ, I. *Zpracování a prezentace odborných informací.* 1.vydání. Liberec: TUL, 2004.
ISBN 80-7083-858-2
21. ZELINSKI, J., E. *Nebojte se nepracovat.* 1. vyd. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-782-5

Zákony

22. Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon, v platném znění
23. Zákon č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění
24. Vyhláška MS č. 345/1999 Sb., Řád výkonu trestu, ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků

Sborníky, kolektivní práce a časopisy

25. RADA EVROPY, VÝBOR MINISTRŮ. *Evropská vězeňská pravidla.*
Praha: Příloha časopisu České vězeňství č.1/2006, 2006.
26. VRBA, B. Výkon trestu odnětí svobody u nezaměstnaných vězněných osob a jeho rizika. In Evropské vězeňské systémy. Praha: Generální ředitelství VS ČR, 2004.80-239-3645-X

Elektronické zdroje

27. Epravo [online]. [poslední aktualizace 24. 10. 2008].
[cit. 27 prosince 2008]. Dostupné z:
URL: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zamestnavani-a-odmenovani-odsouzenych-17572.html> >
28. VS ČR [online]. [poslední aktualizace 21.3.2006].
[cit. 27 prosince 2008]. Dostupné z:
URL:< http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=681 >
29. VS ČR [online]. [poslední aktualizace 25.9.2008].
[cit. 27 prosince 2008]. Dostupné z :
URL: < http://straz.vscr.cz/clanky/?cl_id=108>
30. VS ČR [online]. [poslední aktualizace 25.9.2008].
[cit. 25 prosince 2008]. Dostupné z :
URL: < http://straz.vscr.cz/clanky/?cl_id=107>
31. VS ČR [online]. [poslední aktualizace 25.9.2008].
[cit. 26 prosince 2008]. Dostupné z:
URL:< http://straz.vscr.cz/clanky/?cl_id=106>
32. VS ČR [online]. [poslední aktualizace 25.9.2008].
[cit. 26 prosince 2008]. Dostupné z:
URL:< http://www.vscr.cz/clanky/?cl_id=460>
33. Wikipedie [online]. [poslední aktualizace 2.4.2009].
[cit. 2. března 2009]. Dostupné z:
URL:< http://cs.wikipedia.org/wiki/Rada_Evropy>
34. Seznam [online]. [poslední aktualizace 14.12.2007].
[cit. 2. března 2009]. Dostupné z:
URL:< <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/464491-vezeni>>

6 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 – Dotazník

Příloha č.1

DOTAZNÍK

Tento dotazník je určen pro odsouzené, kteří vykonávají trest odnětí svobody. Slouží ke zmapování současné situace nabídky pracovního zařazení pro odsouzené. Je zaměřen na samotný názor jednotlivých odsouzených, a to zejména, zda jsou o nabídce pracovního zařazení dostatečně informováni a zda se jim zdá dostatečná.

Získaná data budou využita v bakalářské práci na téma „ Práce jako významný faktor při reintegraci odsouzených. “

Vyplnění dotazníku je dobrovolné a anonymní. Autor dotazníku pouze žádá o pravdivé a odpovědné zodpovězení všech otázek.

Za vyplnění dotazníku předem děkuji.

Petr Jurkulák

1) „ Uved'te prosím svůj věk let.

2) Kolikrát jste byl odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody?

**3) Jak dlouhou dobu jste strávil ve výkonu trestu odnětí svobody ?
V případě více odsouzení uveďte celkovou dobu i poslední dobu trestu.**

celkem

poslední

4) Jaké je vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

a) žádné

b) základní

c) odborné

d) středoškolské

e) vysokoškolské

5) Máte zájem v rámci výkonu trestu o rekvalifikaci, zvýšení či doplnění vzdělání?

a) ano b) ne

6) Jste schopen práce? (pokud ne, uveďte prosím důvod)

a) ano

b) ne – důvod

7) Má význam dle vašeho názoru odsouzené zaměstnávat?

a) ano - důvod.....

b) ne – důvod

8) Byl jste již mimo výkon trestu zaměstnán?

a) nebyl

b) brigádně

c) na vedlejší pracovní poměr

d) na hlavní pracovní poměr

9) Jak dlouho jste byl nepřetržitě zaměstnán?

a) déle jak měsíc

b) více než půl roku

c) méně než rok

d) více než rok

10) Měl jste před nástupem do výkonu trestu trvalé zaměstnání – podnikal jste?

a) ano

b) ano - podnikal

c) ne

11) Máte zájem o pracovní zařazení v rámci výkonu trestu?

- a) ano b) ne

12) Jaký druh pracovního zařazení byste preferoval ?

- a) fyzicky náročná práce (stavebnictví, hutnictví, ...)
b) středně těžká manuální práce (kompletace výrobků, pásová výroba,...)
c) lehčí manuální práce (úklidové práce, třídění odpadu, ...)

13) Jaký typ pracoviště byste preferoval?

- a) vnitřní provoz (táborová režie – úklid, dílny, sklady,...)
b) vnitřní pracoviště (výroba nábytku, kompletace výrobků,...)
c) vnější pracoviště – střežené – nestřežené (nehodící se škrtni)
d) volné pracoviště (bez přímého střežení)
e) žádné pracoviště

14) Byl jste seznámen s možným pracovním zařazením ve Věznici Stráž pod Ralskem?

- a) ano b) ne

15) Je dle vašeho názoru nabídka pracovních míst dostatečná?

- a) ano b) ne

16) Jste v současné době zařazen mezi pracující odsouzené?

- a) ano b) ne

17) Jste se svým pracovním zařazením ve věznici spokojen ?

- a) ano b) ne

18) Chtěl byste změnit pracovní zařazení ?

- a) ano - důvod
b) ne

19) Jste spokojen s tím, že jste zaměstnán ?

- a) ano b) ne

20) Je pro Vás zaměstnání ve věznici přínosné ?

a) ano - jak

b) ne

21) Využijete poznatků a dovedností získaných z pracovního zařazení ve věznici v „civilním životě“ ?

a) ano b) ne

22) Byly pro vás jednotlivé body dotazníku srozumitelné?

a) ano b) ne,⁴⁵

⁴⁵ KLIMŠA, J. *Problematika zaměstnávání odsouzených*. Liberec, 2006, s.74. Diplomová práce na Pedagogické fakultě TUL na katedře KSS. Vedoucí práce PhDr. Sochůrek